

Lovec

GLASILO LOVSKE ZVEZE SLOVENIJE

XLIX. LETNIK ŠT. 11 FEBRUAR - SVEČAN 1967

Foto
A. Koprivnikar

Prispevek k presoji in vrednotenju slike zadetkov s kroglo

Francè Avčin

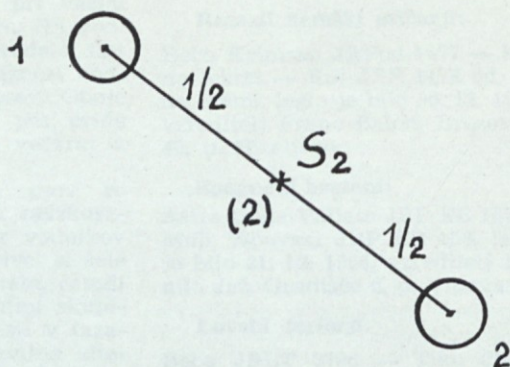
Lovci, še bolj pa ostrostrelci, se često znajdejo pred nalogo, da preskusijo svoje risane cevi in strelivo glede na natančnost zadetkov. Ta naloga se jim postavlja zlasti pri izbiri in nakupu lovskih ter tekmovalnih risanic ali samo cevi zanje. Edina res zanesljiva pot pri tem je streljanje na tarčo ob izključitvi vsakršnih parazitarnih vplivov ter osebnih strelnih pogreškov, tako da kot vzrok raztrosa zadetkov ostane izključno le lastno trošenje orožja z danim strelivom.

Pri tem poslu pa zlasti lovci neradi žrtvujejo kaj več nabojev, da bi dobili primerno obsežno serijo strelav pod enakimi pogoji. Brez ozira na današnjo visoko ceno kakovostnih lovskih nabojev s kroglo se jim tudi sicer zdi število deset načelno previsoko; le kake tri strele še mirno prenesejo. V matematično statističnem smislu pa tako majhen vzorec iz celotnih podatkov — v tem primeru iz neskončnega števila zadetkov — nikakor ni reprezentativen, o celoti ne daje nikake statistično količkaj zanesljive podobe. Šele pri petih strelah smemo pričeti o tem govoriti. Šele iz njih smemo ugotavljati lego osrednje zadetne točke z zanesljivostjo, ki za lovske namene za silo že zadostuje, ostrostrelcu pa daje prvi vpogled v natančnost njegovega orodja.

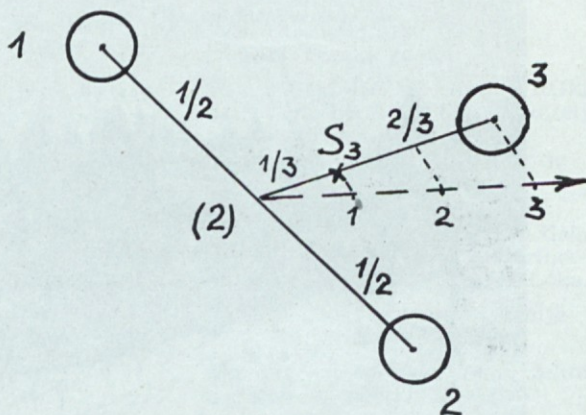
Vendar se morata tako lovec kakor strelec vselej zavedati, da majhno število podatkov nikdar ne more dati visoko zanesljivih informacij o celoti podatkov, o resnični kakovosti orožja s strelivom. Popolna gotovost je privilegij nevzgojenih, preprostih glav. Če hočeš svoje orožje resnično poznati, moraš ne le dobro in pravilno streljati, temveč tudi žrtvovati precej streliva. Iz nič pač ni nič, čarati se tu ne da.

Oglejmo si nekaj postopkov za presojo natančnosti orožja s strelivom na osnovi majhnega števila strelav. Obstaja jih nič koliko, vsi s ciljem čim večje zanesljivosti njihovih izjav, a dejanski rezultat je vselej isti, le pot do njega je lahko bolj ali manj zapletena ali preprosta. Naš namen je podati táko, ki je tudi za praktika sprejemljiva.

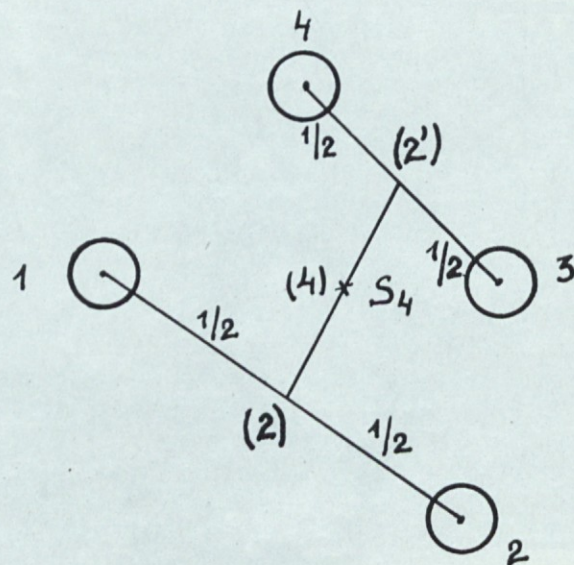
Če uklenemo skupino 9 zadetkov (npr. sl. 4) v najmanjši možni navpični četverkotnik, smo s tem določili njeno »variacijsko širino« v vis in v šir. Variacijska širina pa je manjvredno statistično merilo raztrosa, saj porazdelitev notranjih zadetkov ne vpliva prav nič na lego in izmere četverkotnika. Le-ti sta izključno stvar manj-

Slika 1

Slika 2

Slika 3

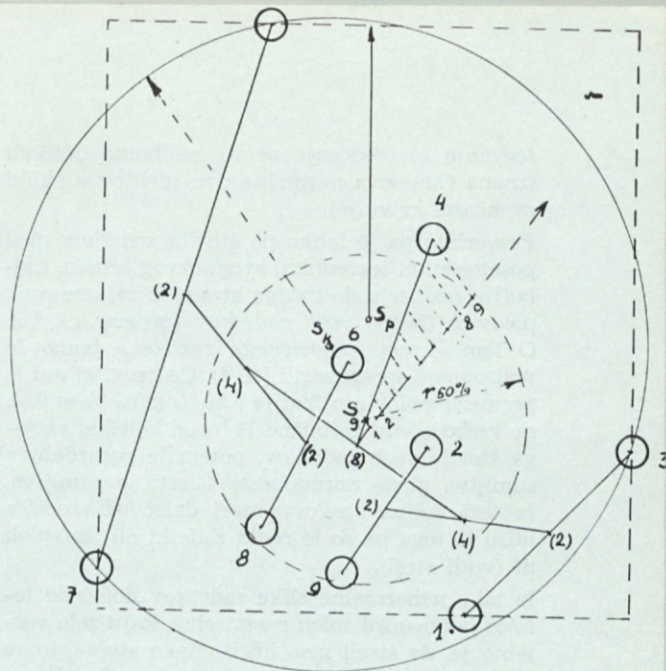
vrednih skrajnih zadetkov po smeri in po višini. Podobno velja za raztrosni krog, to je najmanjši možni krog, ki ga moremo potegniti skozi tri najbolj zunanje zadetke (npr. sl. 2). Če je en kot trikotnika med njimi večji od pravega kota (90°), potem potegnemo krog skozi oba skrajna zadetka z njuno zveznico kot premerom. Njegovo središče S_k ne sovпада s statistično najverjetnejšo točko osrednjega zadetka; pri pravilni porazdelitvi zadetkov pa mu je lahko prav blizu. Nadaljnja često priporočana metoda je, da med zadetke položiš navpičen križ iz dveh premic, ki puščata levo in desno ter zgoraj in spodaj enako število zadetkov. Njena šibkost je, da sečišče premic ponavadi lahko še precej pomikamo po smeri in po višini med zadetki. Tudi mora število zadetkov biti sodo.

Najzanesljivejša, statistično najverjetnejša osrednja točka zadetkov je in ostane aritmetična srednja točka, v tem primeru »težišče« vseh »enako težkih« zadetkov. Običajno jo določijo tako, da enakovredne zadetke »stehtajo« z računskim postopkom: nekje potegnemo koordinatni križ in izračunajo srednji vodoravni odstoj od koordinatnega začetka (sečišče križa) po znani enačbi $\bar{x} = \frac{\sum_{i=1}^N x_i}{N}$, pri čemer pomeni $\sum_{i=1}^N Sx_i$ vsoto vseh N vodoravnih odstojev (abscis) x_i . Prav tako določijo srednji navpični odstoj \bar{y} iz enačbe $\bar{y} = \frac{\sum_{i=1}^N Sy_i}{N}$.

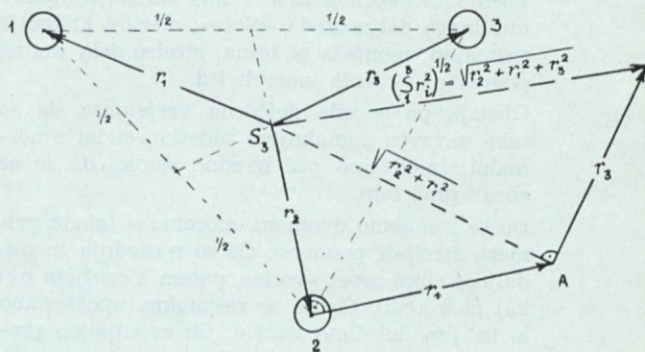
Tako najdejo koordinati težišča (\bar{x} , \bar{y}). Vendar se tega postopka pri streljanju ne poslužuje noben praktik, računski postopek mu je preveč okoren in sploh zoprn. Zato naj tu podamo preprosto, a doslej nepoznan postopek, ki omogoča ugotoviti težišče slike zadetkov po zgolj risarski poti (grafično) z malenkost dobre očesne mere kar na stoječi tarči brez merila in ravnila.

Če sta zadetka le dva (sl. 1), leži njuno težišče S_2 v sredini njune zveznice in predstavlja težo (2) obeh zadetkov 1 in 2. Če so zadetki trije (sl. 2) leži njihovo težišče S_3 na premici med točko (2) kot skupnim težiščem zadetkov 1 in 2 ter točko 3 tretjega zadetka, in sicer tako, da je S_3 od (2) oddaljena za eno tretjino, od 3 pa za dve tretjini razdalje med (2) in 3. Veljati mora namreč ravnotežni pogoj $(2) \cdot 1/3 = (1) \cdot 2/3$ kot na vsaki dvoramni tehtnici. Risarsko lahko S_3 brž ugotovimo, če potegnemo iz (2) ali iz 3 žarek (črtasta puščica), nanj nanesimo tri poljubne, enako dolge odseke in zadnjo točko zvežemo s 3. Vzporodnica k tej zvezi iz prvega odseka na puščici, potegnjena na premico (2)—3, nam že določi skupno težišče S_3 treh zadetkov. Pripada mu teža (3). Hkrati predstavlja presečišče srednjic trikotnika 1—2—3, ki ga prav tako kaj hitro določimo grafično.

Se laže gre pri štirih zadetkih (sl. 3): zvežemo težišče (2) zadetkov 1 in 2 z enako ugotovljenim težiščem (2') zadetkov 3 in 4. Razdaljo (2)—(2')

Slika 4

Slika 5

razpolovimo in že imamo težišče S_4 štirih zadetkov, predstavljajoče njihovo skupno težo (4).

Tako lahko napredujemo do poljubno velikega števila zadetkov. Najpametneje pa je, če jih združujemo v skupine po štiri. Sl. 4 to prikazuje za 9 zadetkov. Razdalja med težiščem S_8 zadetkov 1 do 8 s težo (8) in zadetkom 9 z njegovo težo (1) mora biti razdeljena v $8 + 1 = 9$ delov. Skupno težišče S_9 je potem od (8) oddaljeno za en del. Tudi najslabši ročni risar je tako sposoben ugotoviti pravilno točko srednjega zadetka v najkrajšem času zgolj s svinčnikom brez vsakršnega računanja in razbijanja glave, pa vseeno z natančnostjo, ki vsaj za lovske namene povsem zadostuje.

Navedena postopka, tako računski kot grafični, dasta neko »težišče« za prav vsako sliko zadetkov. Smiselno pa je tako težišče edinole, če je porazdelitev zadetkov kolikor toliko »normalna« v statističnem smislu: velika odstopanja zadetkov od središča so manj verjetna kot majhna, zato se zadetki zgoščajo proti središču in se redčijo proti robu. Stroge zakonitosti za to zgo-

ščevanje oz. redčenje se tu ne bomo dotikali (znana Gaussova normalna porazdelitev v obliki zvončaste krivulje).

Preverimo pa jo lahko po številu zadetkov med posameznimi sosrednimi krogi okrog težišča, najbolj v razmerju do tistega kroga, ki zajame prav polovico (50 %) vseh zadetkov (premer r_{50} %). O tem »krogu polovičnega raztrosa« bomo še podrobneje spregovorili (sl. 4). Če krog, ki mu je premer r polovičen, kot je γ 50 % (r/r_{50} % = 0,5), ne vsebuje vsaj približno 16 % od količkej večjega števila vseh zadetkov, potem je porazdelitev sumljiva glede normalnosti. Zlasti je sumljiva, če teži večina strelav precej daleč od središča blizu le tega pa so le redki zadetki ali jih sploh ni (votli strel).

Iz take nenormalne slike zadetkov določeno težišče je povečini sploh nesmiselno, kajti zelo verjetno je, da strelji niso imeli enake »teže«, to se pravi, da niso bili pomerni na isto točko. Vzrokov je lahko nebroj. Glavni bi bili naslednji: vpenjalna naprava za cev ima »zrak«; objektiv merilnega daljnogleda »pleše«; merilni križec je razmajan; montaža ni tesna; strelec dela znatne pogreške v raznih smereh itd.

Obstaja pa seveda določena verjetnost, da so tako navzven pomaknjeni zadetki vendarle normalni; imeli smo pač izredno smolo, da so se zbrali prav taki.

Da se izognemo dvomom, moramo v takem primeru streljati ponovno. Če so naslednja in nadaljnje slike zopet »votle«, potem z orožjem nekaj ni v redu. Če pa so normalne, upoštevamo le te, jim določimo težišče, jih eventualno prenesemo vse na skupno sliko in postopoma naprej, kot sledi.

Težišče je najverjetnejša srednja točka zato, ker je vsota kvadratov odstojev r_i vseh N zadetkov najmanjša, če jo računamo od težišča. Na tem Gaussovem osnovnem »zakonu najmanjših kvadratov« sloni vsakršna statistično pravilna presoja, torej tudi presoja slike zadetkov. Zanj pa velja izrek filozofa matematika Keyserja: »Metoda najmanjših kvadratov je kot ljubezen. Ena sama groba beseda (preveliko odstopanje zadetka v našem primeru) jo vso pokvari (sliko zadetkov pri nas)«.

Kot primer normalne porazdelitve zadetkov (sl. 7), denimo, da leži polovica zadetkov v krogu premera 4 cm. Potem jih je v krogu premera 2 cm 16 %, v krogu premera 6 cm 79 %, v premeru 8 cm že 94 %, v 10 cm pa že kar 99 %, le eden bi še utegnil pasti izven 10 cm. To velja seveda za znatno število strelav.

Če to prenesemo na zgolj 10 strelav, bosta v premer 2 cm padla dva strela ali eden (16 %), v premer 4 cm 5 ali 6 strelav, v premer 6 cm 8 strelav, v premer 10 cm pa vseh 10 ali vsaj 9 strelav. Vendar bi tako pravilna porazdelitev bila izjemna, kajti pri majhnem številu strelav (10)

še ne smemo pričakovati tako idealne porazdelitve.

Velja tudi, da bi se celoten raztros majhnega števila strelav, ki vsi padejo v krog določenega premera, povečal za približno polovico, če bi streljali najprej, vse dokler se strelav ne bi nabralo res mnogo. Dvajset je tu spodnja meja. Točka osrednjega zadetka (težišče, aritmetična sredina) pa strelcu še prav nič ne pove o natančnosti (preciznosti) njegovega orožja z danim strelivom. Najmanjši možni pokončni četverkotnik (sl. 4) ali krog (sl. 4) zajemajoča vse zadetke mu povesta, s kolikim celotnim raztrosom sme in mora na dano strelno razdaljo in ob večjem številu strelav računati. Ne sme pa pozabiti, da je slika zadetkov za naslednjo in vsako nadaljnjo serijo zadetkov lahko precej drugačna, s tem pa tako velikost kot lega raztrosenega četverkotnika ali kroga. Zato naj si globlje zainteresirani strelec že iz prve — in povečini tudi zadnje — slike zadetkov enega preskusa poišče še t. i. »srednji kvadratični radialni pogrešek posameznega zadetka r_s « ali — še bolje! — iz njega neposredno sledeči »polmer polovičnega raztrosa« r_{50} %. Oba sta preskušeni zanesljivo merili raztrosenosti zadetkov (raztros, razsip, disperzija), edini pravilni za strokovno količinsko presojo razporeditve zadetkov okrog njihovega težišča. Z radialnim odstopanjem r_i posameznega (i -tega) zadetka od skupno N zadetkov nasproti aritmetično srednjemu (težišče) velja (potenca »na eno polovico $^{1/2}$ « pomeni kvadratni koren):

$$r_s = \left(\frac{\sum_1^N r_i^2}{N} \right)^{1/2}$$

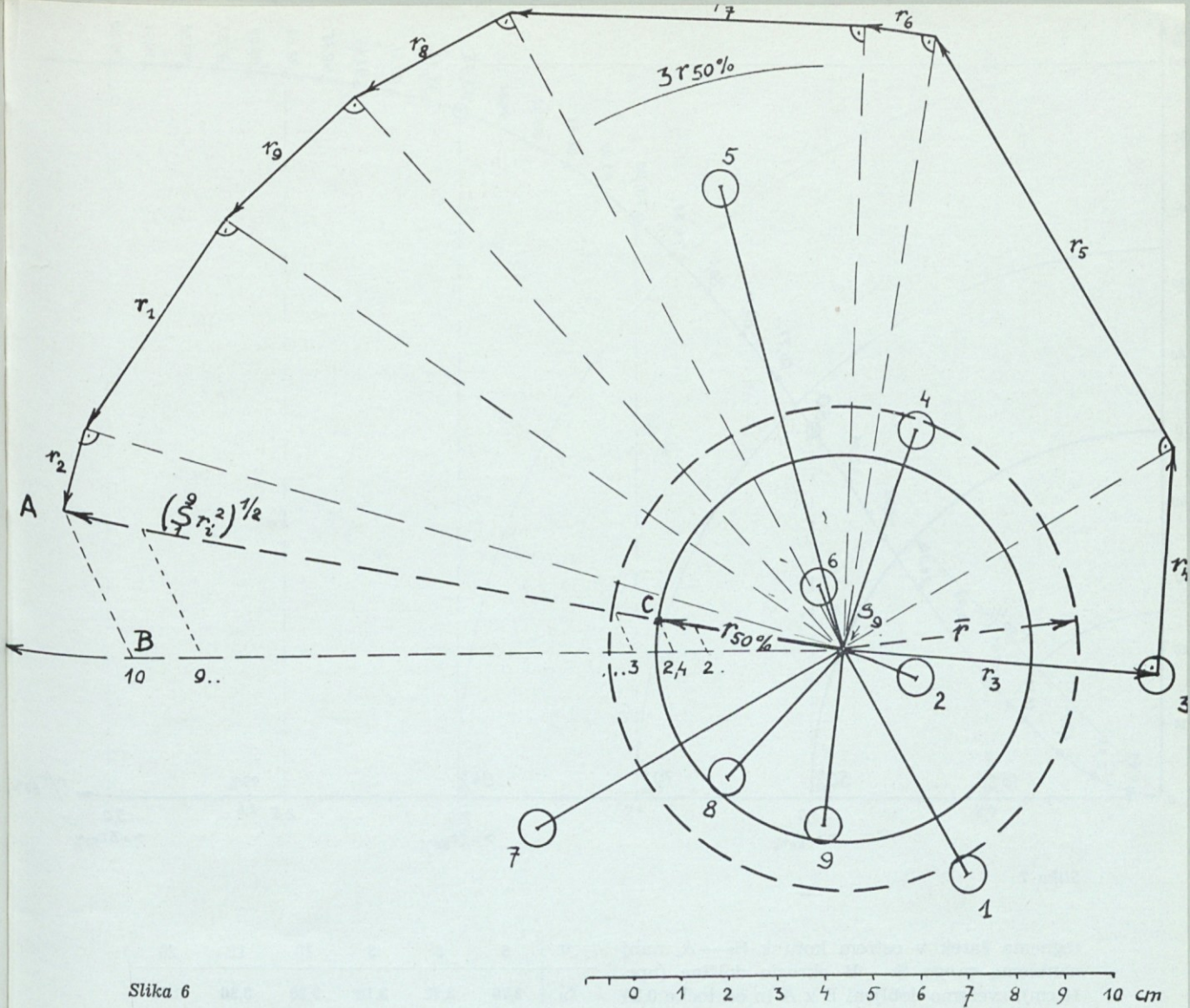
in

$$r_{50} \% = 0,674 r_s = 2/3 r_s = 2/3 (N-1)^{1/2} \cdot \left(\frac{\sum_1^N r_i^2}{N} \right)^{1/2} = f_N \left(\frac{\sum_1^N r_i^2}{N} \right)^{1/2}$$

Pri tem pomeni $\left(\frac{\sum_1^N r_i^2}{N} \right)^{1/2}$ kvadratni koren iz vsote kvadratov vseh N radialnih odstopanj od težišča r_i (kvadratična srednja vrednost). Navadno jo ugotavljamo računsko, zatem pa množimo s faktorjem $f_N = 2/3 (N-1)^{1/2}$, da dobimo r_{50} %. Za 5 do 10 strelav navajamo f_N v razpredelnici.

N	5	6	7	8	9	10
f_N	0,337	0,301	0,275	0,255	0,238	0,225
	= 1/3	= 0,3				= 2/9

Pomen r_{50} % je zelo preprost in dobro razumljiv: če z r_{50} % potegnemo krog okrog težišča, bo pri količkej večjem številu strelav boljša polovica zadetkov ležala znotraj tega kroga, slabša pa zunaj. Čim manjši je r_{50} %, čim ožji je ta krog,

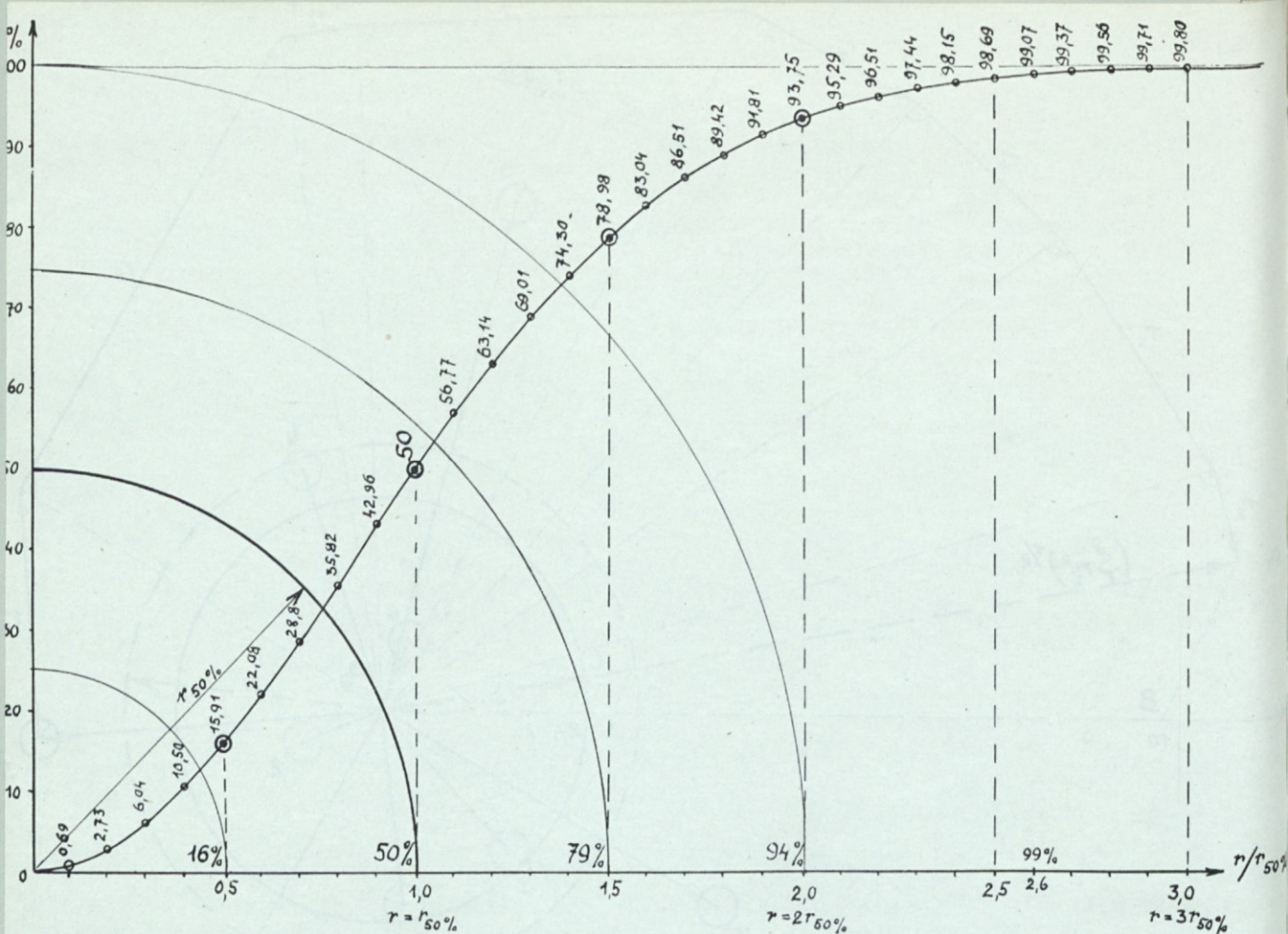
Slika 6

tem natančneje strelja preskušano orožje z danim strelivom. Tako je ta »krog polovičnega raztrosa« edino neoporečno merilo za natančnost orožja in streliva, da je le število streliv N primerno in porazdelitev zadetkov res slučajnostna, vsi strelji enako »težki«. Taka pa je le, če je bila merilna točka ob vsakem strelu res ena in ista in če v strelivu ni bilo nikakih nenormalnih nenormalnosti (prevelike razlike v naboju smodnika, v teži in obliki krogle, ubežni strelji itd.). To bi moral vedeti sleherni lovec, ki strelja na daleč in na majhne cilje, še bolj pa vsak ostrostrelec. Njegov krog polovičnega raztrosa mora biti v primernem razmerju z desetko na tarči, celotni raztros pa mora biti manjši od le-té.

Za silo si polmer $r_{50\%}$ lahko zelo hitro in preprosto najdemo tako, da iz težišča slike zadetkov s poskusi ugotovimo tisti krog, ki zajame polovico zadetkov, polovico pa jih pušča zunaj. Najprej potegnemo približen krog, preštejemo zadetke znotraj in zunaj, potem pa krog večamo ali manjšamo, dokler jih ni na obeh straneh

enako število. To pa smemo, če je — kot že nekajkrat poudarjeno — porazdelitev zadetkov že na oko res normalna v statističnem smislu.

Natančna določitev $r_{50\%}$ je poleg navedene računsko možna tudi po grafični poti (metoda prof. Dušana Avseca, inst. za mehaniko). Za izrazite sovražnike računanja jo kaže sl. 5, zaradi jasnosti samo za tri zadetke. Od S_3 potegnemo do zadetkov 1, 2, 3 tri radije $r_1 = S_3 - 1$, $r_2 = S_3 - 2$, $r_3 = S_3 - 3$. Na r_1 postavimo v 1 pravokotnico in naneseemo nanjo r_1 (razdalja 2—A). Razdalja $S_3 - A$ je že $(r_1^2 + r_2^2)^{1/2}$. Sedaj postavimo pravokotnico v A na $S_3 - A$ in nanjo naneseemo r_3 . Razdalja $S_3 - B$ je že $(r_1^2 + r_2^2 + r_3^2)^{1/2}$. Tako lahko nadaljujemo poljubno dolgo, dokler niso zajeti vsi polmeri r_i , N po številu. Vrstni red je pri tem lahko poljuben. Slika 6 to kaže na $N = 9$ zadetkov slike 4. Tako dobljena razdalja $S_9 - B = \left(\sum_{i=1}^9 r_i^2 \right)^{1/2}$ je treba samo še pomnožiti z $f_0 = 0,238 = 0,24$. Tudi to je risarsko lahek posel: iz S_9 po

Slika 7

tegnemo žarek v ostrem kotu k $S_9 - A$, nanj nanesimo progo $S_9 - B$ okrogle dolžine (npr. 10 cm), zvežemo dobljeni B z A in od točke 0,24 (2,4 cm) potegnemo na $O - A$ vzporednico k $A - B$ do točke C. Tako dobljena proga $S_9 - C$ je sedaj prav radij $r_{50} \%$ kroga polovičnega raztrosa teh 9 zadetkov. Res vidimo štiri zadetke (2, 6, 8, 9) v krogu, pet (1, 3, 4, 5, 7) jih je zunaj kroga, toda dva (1, 4) ležita v krogu polovičnega raztrosa prav blizu.

Več uporabljani, a manj nazorni in za naše namene tudi manj prikladni r_s pa je za polovico večji kot $r_{50} \%$. Vse navedeno velja strogo le, če je porazdelitev slike zadetkov precej krožna. Če pa je razpotegnjena v eno smer — ponavadi je to v višino, zlasti pri streljanju na daleč — moramo krog nadomestiti z elipso in si vse navedene podatke računamo za vodoravno in za navpično smer posebej. Za lovske namene pa bo to le redkokdaj res potrebno.

Če kateri od zadetkov leži sumljivo daleč od težišča, ga smemo šteti za ubežnika in izpustiti edinole, če je njegov radialni odstop od težišča večji kot $f_H r_{50} \%$, pri čemer pomeri $f_H - t$. i. Heidenreichov faktor, odvisen od števila zadetkov N po naslednji razpredelnici:

N	5	6	8	10	12	20
f_H	2,76	2,92	3,12	3,26	3,36	3,64

Če je kak strel, ki je po tem kriteriju nedvomno ubežniški, služi za določitev težišča in kroga polovičnega raztrosa, potem moramo ves postopek ponoviti brez tega zadetka in ga ponovno preveriti po gornji razpredelnici.

Za običajno število lovskih kontrolnih strellov na tarčo pa ne bomo prida pogrešili, če vzamemo kar $f_H = 3$ in rečemo: ubežniški strel je tisti, ki je za več kot $3r_{50} \%$ odstopa od težišča, določenega brez njega. Tako v sl. 6 sumljivi zadek 5 še ni ubežnik, odstopa komaj za $2,5r_{50} \%$. Pogoji za zanesljivost te izjave je seveda isti kot vselej: porazdelitev zadetkov mora biti kolikor toliko normalna. Ta normalnost pa je v statistiki podobno velevažna kot npr. v geometriji premica. Njene važnosti ne moremo dovolj poudarjati.

Opazili bomo, da se krog polovičnega raztrosa z rastosnim krogom ali s pravokotnikom, ki objema vse zadetke, glede središča ne sklada, zlasti še, če le-tá zajema kak ubežni ali vsaj močno oddaljeni zadek. Od ene do druge slike zadetkov je pravokotnik ali krog lahko tudi močno razli-

čen, medtem ko se krog polovičnega raztrosa spreminja dokaj manj. Tako je edinole krog polovičnega raztrosa statistično neoporečno merilo za kakovost orožja s strelivom, za njun naravni oz. lastni raztros tedaj. Če pa ga uporabimo za presojo zadetkov na tekmovalni tarči, nam bo pravilno presodil še sposobnost strelca; le razliko obeh krogov, strelčevega in puškinega, si je treba ogledati, pa takoj vidimo, koliko pripevajo strelčevi osebni merilni pogrški.

Povprečno (radialno) odstopanje $\bar{r} = \frac{\sum r_i}{N}$ se ob

približno normalni porazdelitvi ne loči prida od polmera polovičnega raztrosa r_{50} ‰. r dobimo risarsko, če vsa radialna odstopanja nanesimo drugo za drugim na eno premico, npr. na rob tarče in dobljeno daljico delimo s številom strelcov, računsko in grafično v smislu sl. 2 ali pa kar s prepogibanjem papirja. V sl. 6 vidimo, da krog povprečnega odstopanja polmera \bar{r} (črtkani) objema 5 zadetkov, od katerih je eden (4) domala na krogu, štirje pa ostajajo zunaj. Dejanski krog, ki bi zadetke delil natančno na polovico, bi moral iti skozi zadetek 4, ker je njih število zadetkov liho (9). Njegov polmer bi ležal v sredini med r_{50} ‰ in \bar{r} .

Le po tej in podobnih, še strožjih metodah, ki pa za lovce nimajo več smisla, lahko strokovno presojamo in medsebojno primerjamo strelna orožja z danim strelivom. Zlasti ostrostrelci bi se tega morali oprijeti, saj je zlasti v navedeni grafični obliki metoda hitra in preprosta.

Pa tudi lovcem ne škodi, če svoje orožje, svojo lovsko risanico in vsakokratno strelivo poznajo malo natančneje in objektivneje.

Bolezni divjadi v Sloveniji

Rezultati proučevanja zdravstvenega stanja divjadi v desetletju 1955–1965

S. Valentinčič

(Nadaljevanje)

Patologija srne

O določenih boleznih srnjadi je bilo v »Lovcu« že dostikrat pisano. Tudi jaz in moji sodelavci smo o posameznih boleznih v zadnjih letih v tem glasilu objavili že več člankov (Lovec št. 1/1962, 2/1962 itd.).

To pot pa bomo opisali vse bolezni oziroma patološke pojave, ki smo jih ugotovili v desetletnem obdobju pri pregledu 494 kosov srnjadi.

Seveda moramo tudi tu dodati predpostavko, da nismo bili pri diagnozah vedno stoodstotni in da

vemo, da je za naprej še marsikaj treba razjasniti. To pripombo dodajamo ne samo zato, da bi se opravičili, če bodo v našem prikazu kaka vprašanja patologije srne ostala odprta, ampak tudi zato, da bi nam lovci še tudi v bodoče redno pošiljali mrtvo srnjad in drugo divjad v pregled. Saj je to pogoj, da bi lahko v prihodnje še bolje proučili in razjasnili zdravstveno problematiko naše srnjadi.

Pri zajcu smo omenili, da je njegova glavna zdravstvena problematika v faktorjih, ki decimira mladiče in da je patologija odraslega zajca v primerjavi s patologijo mladičev mnogo manj pomembna. Pri srnjadi je obrnjeno, vsaj ob določenih pogojih, čeprav tudi pri njej patologija mladičev ni pomembna (kot je to npr. pri jelenjadi). Glavni vzrok izgub oziroma poginov pri srnjih mladičih je predvsem v njihovem načinu življenja. Ti mladiči so dalj časa — nekaj tednov — slabotni, tako da se pred nevarnostjo ne rešujejo z begom, ampak s tem, da se pritisnejo k tlem; sprednje noge iztegnejo, nanje položijo glavo in se »zaupajo« varovalni barvi svoje pisane dlake. Seveda to ni tako uspešna obramba kot beg in zato dosti srnic poberejo tudi manjši zalezovalci kot npr. lisice, psi in druga zverjad — zlasti če pri mladičih ni matere, da bi jih branila. Potem je tu še človek, ki uniči (kosilnice, žetelice itd.) tudi precej mladičev.

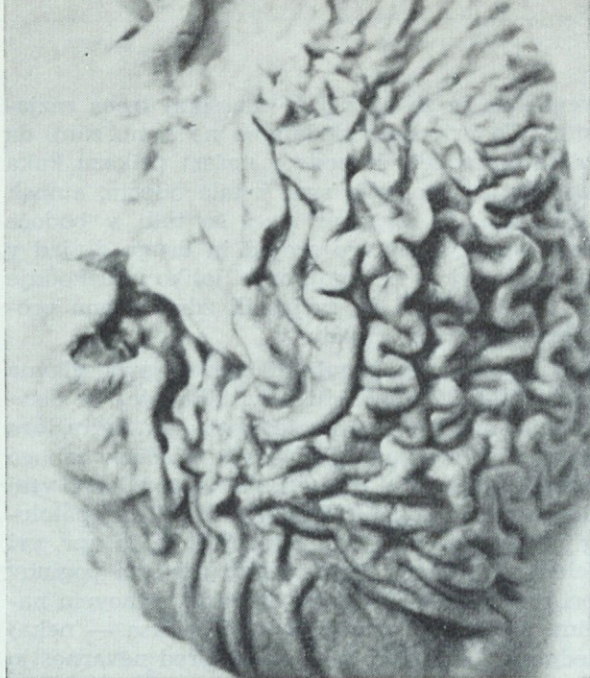
Doslej še nismo proučevali, koliko poleženih srnjih mladičev doraste, to je, dočaka jesenski odstrel, menim pa, da jih poprečno ne propade več ko četrtina. Ostale tri četrtine pa tvorijo letni prirastek srnjega staleža; le-ta se, kot navajajo številni avtorji, letno pomnoži za 30–40 ‰.

Prav za toliko se mora seveda srnji stalež letno zmanjšati, če je dosežena bonitirana populacijska gostota. Mora se zmanjšati z odstrelom — ali pa stopijo v »akcijo« bolezni, v prvi vrsti zajedavske. Kajti srna ima relativno majhen življenjski prostor (poprečno okoli 150 ha) in je pri hrani izbirična. Ni pa sposobna dolgih pohodov oziroma nima razvitega čuta za migracijo, to je za selitev, če ji zmanjka hrane, oziroma če ji »doma« postane pretesno, kakor to stori jelenjad. Srnjad ostane v svojem rastišču in — pogine, če je lovec ne odstrelji. Tisti prirodni faktorji, ki preveliko srnjo populacijo razredčijo, če ni zveri (volk, medved, ris), so paraziti ali zajedavci; ti povzročajo zajedavske bolezni. Te bolezni predstavljajo pri nas — in tudi marsikje drugod po svetu — glavno zdravstveno problematiko srnjadi.

Trihostrongilidi ali želodčno-črevesni zajedavci povzročajo **trichostrongilidozo**.

Pri nas smo doslej ugotovili naslednje trichostrongilide:

- Haemonchus contortus
- Spiculoptera sp.

Sl. 12. Notranja stran siriščnika. Vidi se močno vneta zadebeljena sluznica

- Ostertagia sp.
- Trichostrongylus sp.
- Skrjabinagia sp.
- Rinadia sp.
- Nematodirus sp.
- Marshallagia sp.
- Teladorsagia sp.

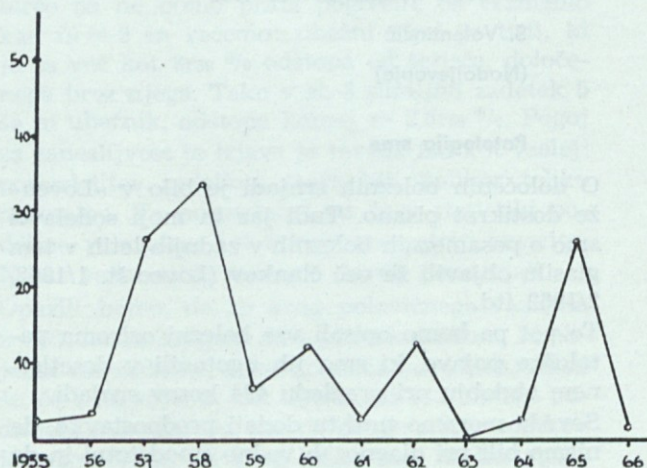
V naših krajih je najpogostejši nevarni zajedavec v siriščniku t. j. *Haemonchus contortus*. Samica je dolga 30 mm, samec pa 20 mm. Je tanek in se hrani s krvjo. Samica odloži veliko število jajčec, ki pridejo z iztrebki na prosto. Če je torej dosti srnjadi in ima vsaka žival nekoliko zajedavcev v sebi — je teren na gosto posejan z iztrebki oziroma z jajčeci zajedavcev in je tako možnost okužbe pasoje se srnjadi večja in večja. Okužba gre namreč preko ust z okuženo pašo. Zajedavci, ki jih je v siriščniku vse več, izločajo vse več jajčec in teren postane močno okužen — srnjad pa tudi, če vremenski pogoji ustrezajo razvoju jajčec. Za to je namreč potrebna primerna temperatura in vlaga in to je v prvih pomladanskih mesecih. Okužene živali so slabokrvne, razen tega povzročajo zajedavci vnetje sluznice siriščnika in prebava ni pravilna. Srnjad — zlasti mlada, in za kako drugo boleznijo bolehajoča stara — oslabi in postane še manj odporna proti novim okužbam, ki končno vodijo do njenega pogina. Za trihostrongilidozo bolno srnjad je moč že na daleč opaziti. Taka srnjad postane manj boječa in se pase tudi sredi dneva; kajti kljub temu, da se pase, je vedno lačna in hujša. Rada se zadržuje blizu vode in tam navadno pogine. V prvi vrsti padejo mladiči in sicer slabotni kot tudi druga slabotna srnjad. Če opazujemo krvno sliko s triho-

strongilidi okužene srnjadi, vidimo, da se zmanjšuje število rdečih krvničk (eritrocitov) in količina krvne barve (hemoglobina). To zmanjševanje števila eritrocitov in odstotka hemoglobina je tem večje, čim močnejša je okužba. Govorimo o malokrvnosti (oligemija, anemija) kot eni od posledic delovanja zajedavcev. Ko malokrvnost prestopi določeno mejo, srnjad pogine. Srnjad torej spomladi — v manjšem številu tudi jeseni — poginja zaradi malokrvnosti, ki jo povzroče želodčno-črevesni zajedavci (trichostrongilidi), ki ji pijejo kri.

Patološko-anatomska slika, ki jo najdemo pri raztelesbi za trihostrongilidozo poginule srnjadi, je naslednja: splošna oslabeledost, blede sluznice in podkožje, dostikrat vodeničnost (voda v osrčniku, v prsni votlini, pod vratom, na spodnji strani prsnega koša), vamp poln hrane, v siriščniku veliko število (nekoliko sto ali tisoč) trihostrongilidov, ki povzročajo vnetje siriščnikove sluznice (Sl. 12). Te zajedavce pa je med zeleno vsebino siriščnika težko opaziti, ker so tanki in kratki. Praviloma naletimo poleg trihostrongilidov še na kake druge zajedavce (pljučne črve, nosne zolje ali »obade«, klope itd.).

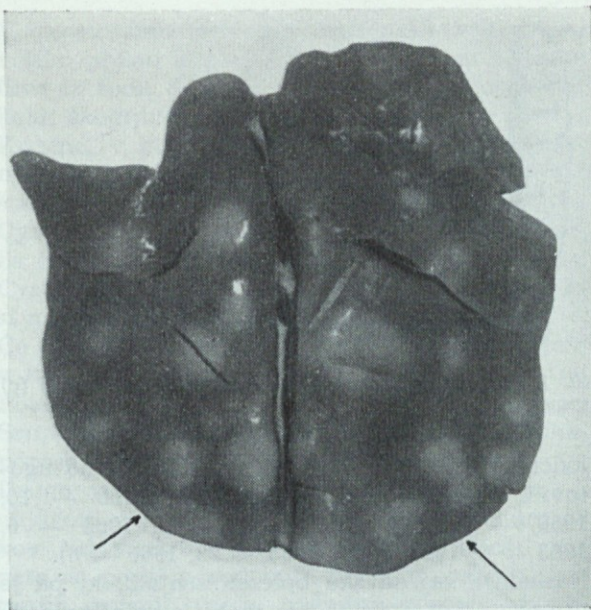
Pri našem delu smo v 117 primerih (od 494 seciranih srn) ugotovili tako veliko število trihostrongilidov v siriščniku in tako močne patološke spremembe (vnetje siriščnika, malokrvnost), da smo te zajedavce imeli za osnovni vzrok pogina. To pa pomeni, da gre pri nas najmanj 35,5% vseh poginov srnjadi na račun trihostrongilidov; ta odstotek je pa verjetno še večji, o čemer bo govora pozneje.

Trihostrongilidoza, ki, kot rečeno, nastopa predvsem spomladi (marec—junij) in jeseni (oktober), se ne pojavlja vsako leto enako intenzivno. Naslednja krivulja nam kaže za razdobje našega prikaza zelo različne letne številke za trihostrongilidozo obolele in poslano nam srnjadi; menimo, da tudi celotni pogin srnjadi približno ustreza tej krivulji:

Vidimo, da število poginov za to boleznijo ni vsako leto enako. To si razlagamo sledeče. Srnjad se preveč razmnoži, ker je odstrel premajhen. Število ličink želodčnih zajedavcev se zato na paši zelo poveča. Okužbe srnjadi so vse večje, tako da prične poginjati tudi odpornejša srnjad in srnji stalež se močno razredči. Posledica je manj izločevalcev jajčec zajedavcev in tudi manj novih okužb ter poginov. Sčasoma, ko se stalež srnjadi zopet preveč dvigne, začne vse skupaj znova. Če smo pri boju zoper kužne in zajedavske bolezni male divjadi precej brez moči, to pač ne velja za boj proti trihostrongilidozi in nekaterim drugim zajedavskim boleznim srnjadi. Kdor ima pred očmi tisto, kar smo doslej rekli oziroma napisali o teh boleznih, lahko sam pride do logičnega sklepa: glavna metoda boja proti parazitozam srnjadi je odstrel vse odvečne (preko bonitete) srnjadi, zlasti oslabele srnjadi in mladčev. To pa je v naših rokah in še več — od tega imajo lovske organizacije tudi ekonomsko korist.

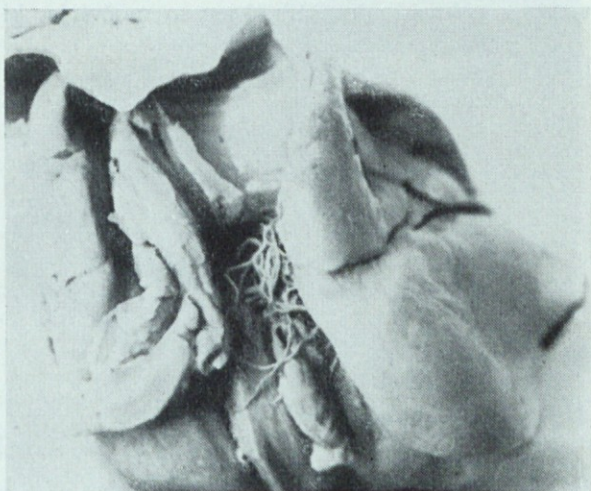
Na drugem mestu pri naši srnjadi je zajedavska bolezen pljuč — **pljučna strongiloz**. Povzročajo jo razni pljučni črvi, mali in veliki. Pri nas so to predvsem *Protostrongylus commutatus*, *Capreocaulus capreoli* in *Dictyocaulus viviparus*. Prva dva spadata med male pljučne črve. Živita v pljučnem tkivu, kjer povzročata lokalno vnetje. Na teh mestih pljuča ne delujejo več in pride do lokalne pljučnice. Včasih se komplicira z gnojnimi bakterijami in lahko pride do splošne gnojne pljučnice ali do gnojnih bul v pljučih. Navadno opazamo na površini pljuč svetlejša in nekoliko dvignjena okrogla mesta (Sl. 13). Veliki pljučni črvi — *dictyocaulus* — pa žive v bronhijih in povzročajo vnetje njihove sluznice, ki se dostikrat komplicira tudi s pljučnico in pride tako do bronhopneumonije. V bronhijih najdemo manjše ali večje število okrog 8 cm dolgih nitastih črvov (Sl. 14). Pljučna strongiloz se širi tako, da pljučni črvi v pljučih izločajo jajčeca, ta pridejo z izkašljanjem v gobec, srnjad jih požre in izloči z iztrebki. Preko teh lezejo po travnikih in pašnikih mali polži in ličinke, in tako pridejo jajčeca teh zajedavcev vanje. V njih se razvoj konča. Polži zlezejo na travo, kjer jih srnjad skupaj z dozorelimi ličinkami in travo popase in se tako okuži. Ličinke se v črevesju sprostijo in po krvnem ali mezgovnem obtoku pridejo v pljuča. S tem je njihov razvojni krog sklenjen. Pljučno strongilozo smo ugotovili pri 129 snah, tj. pri 26 % vse pregleđane srnjadi. Ta srnjad je bila iz raznih krajev širom po Sloveniji. Za razliko od želodčne trihostrongilidoze, ki jo ugotavljamo spomladi in jeseni, opazamo pljučno strongilozo v teku celega leta. Čeprav pa smo jo našli pri tako velikem številu srnjadi, vendar ta bolezen sama zase le redko povzroči pogin te divjadi. Le redko namreč pride do splošne pljučnice, ki povzroči pogin, ampak

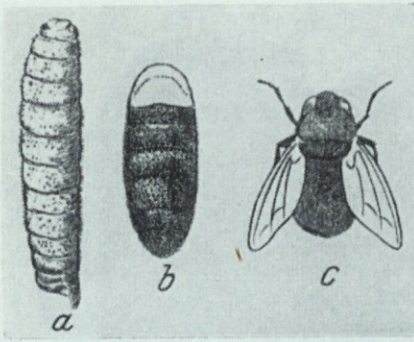
Sl. 13. Pljuča srne s številnimi žarišči, ki jih povzročajo mali pljučni črvi

ostane praviloma pri lokalni pljučnici. Ta pa seveda srnjad oslabi in se potem lažje pritakne še kaka druga zajedavska bolezen, na primer želodčna trihostrongilidoza, ki potem vodi do pogina. Za pljučno strongilozo bolno srnjad navadno ne slišimo, da bi dosti kašljala.

O povzročiteljih pljučne strongiloze je važno vedeti še to, da so zelo občutljivi na vremenske faktorje in ne morejo dolgo obstati na prostem (tako kot na primer želodčni trihostrongilidi, ki lahko na prostem tudi prezimijo), ampak morajo čimprej priti v svojega prehodnega gostitelja in potem v stalnega (v polža oziroma v srno). Tudi pljučne strongiloze ne opazamo vsako leto enako veliko, ampak niha približno tako kot že-

Sl. 14. Na prerezu pljuč srne se vidijo dolgi pljučni črvi v bronhijih

Sl. 15. Ličinka (a), buba (b) in odrasli nosni zolj (c) srnjadi

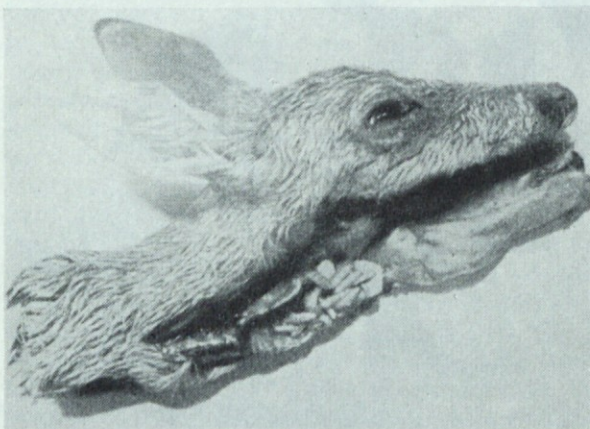
lodčna trihostrongilidoza (v letu 1956 smo ugotovili 1 primer, v l. 1957 — 4, 1958 — 10, 1959 — 2, 1960 — 5, 1961 — 4, 1962 — 6, 1963 — 0, 1964 — 17, 1965 — 22, 1966 — 6).

Naslednja zajedavska bolezen srnjadi, ki pa je drugačna kot opisani dve in ki je zelo huda, je — **metljavost**.

To bolezen in razvojni krog njenih povzročiteljev — velikega in malega metljaja — smo opisali že pri zajcu. Velikega metljaja tudi kaže slika 8 (v prejšnji številki »Lovca«). Pri srnjadi je metljavost hujša bolezen kot pri zajcu; skoraj vedno je smrtna in pogostna je, saj smo jo ugotovili v 35 primerih. Naše mnenje, da je metljavost za srnjad praviloma smrtna, opiramo na to, da skoraj nikoli nismo opazili metljavosti pri odstreljeni srnjadi, ampak skoraj vedno pri poginuli.

Metljavost je od trihostrongilidoze oziroma strongiloze različna po tem, da je ne štejemo med tiste, ki skrbje za prirodno ravnotežje med populacijo in rastiščem. Napada namreč vsak kos srnjadi, tudi če je te malo in četudi je to krepka žival, le če požre polža, v katerem je ličinka metljaja.

Tudi je ne najdemo povsod enako, ampak predvsem v nižinskih loviščih, kjer so močvirja, ki

Sl. 16. Ličinke nosnega zolja na vhodu v sapnik in v sapniku

omogočajo življenje ustreznemu polžu. Za metljavostjo poginula srnjad nam je bila poslana iz tehle lovskih družin oziroma lovišč: Brezovica pri Ljubljani, Bukovje pri Dravogradu, Dobrova pri Ljubljani, Domžale, Črni vrh pri Idriji, Horjul, Grosuplje (4), Kresnice, Laze, Lukovica (2), Medvode, Peca-Mežica, Št. Jurij pri Celju, Šoštanj-Topolšica, Pogorevec-Črna, Turjak pri Grosupljem, Tabor pri Grosupljem, Ptuj, Tomišelj, Tržišče na Dol., Vodice (4), Brdovič (4), Vel. Podlog pri Leskovcu, Vurberg, Pšata. Metljava srnjad so nam pošiljali na pregled skozi vse leto, največ pa jeseni.

Pri metljavosti opazamo v prvi vrsti spremembe na jetrih. Največkrat smo našli močno povečana, otekla jetra in vsa posuta s krvavitvami. Na teh mestih so metljaji prodirali v jetrno tkivo in izzvali močno vnetje. Srnjad največkrat zaradi tega pogine in le redkokdaj smo našli naslednjo fazo metljavosti, to je metljaje v žolčevodih. Če srnjad tak napad (akutno metljavost) preživi, ostanejo na jetrih belkaste brazgotinice.

Srnjad je torej tudi eden izmed prenašalcev metljavosti na domače živali.

Boj proti metljavosti je težak; omenili smo ga v prejšnji številki. »Lovca«, ko smo govorili o metljavosti zajca.

Naslednja zajedavska bolezen, ki povzroča pri srnjadi številne pogine, je **nosna mijaza**, ki jo povzročajo ličinke nosnega zolja ali, kot ga napačno imenujejo lovci, nosnega »obada« (Cephenomyia stimulator). Ta zolj (Sl. 15) leta v poletnih mesecih. Po Wetzel-Riecku brizgajo samice v letu srnjadi v smrček male ličinke, ki potem splezajo v žrelo, kjer do konca zime le malo zrastejo. Na spomlad pa prično naglo rasti. Tedaj nastanejo za srnjad težave, zlasti če imajo v žrelu (Sl. 16), kjer pride do vnetja, večje število ličink. Mi smo jih največ našli pri eni srni — 83 (!). Napadena srnjad peša. Dlaka izgubi lesk, menjava dlake in rogov zaostaja. Srnjad shujša, postane manj odporna in jo zato druge parazitoze lažje napadejo. Vse to je posledica dejstva, da se srnjad ne more več v miru napasti. Rastoče ličinke v nosu jo silijo, da pogosto prha in otresa z glavo, poleg tega jo ovirajo pri požiranju; pri vnetem žrelu vsak zalogaj zaboli. Zlasti mlada srnjad močno trpi in neredko pogine samo zaradi nosnega zoloja, kaj šele, ko se tej bolezni pridružijo še druge parazitoze (želodčne, pljučne), kar je navadno. Včasih se srnjad celo zaduši, če ličinke nosnega zolja pridejo v dušnik. Včasih zopet pride zaradi ranic, ki jih v žrelu povzročajo ličinke, do zastrupitve krvi.

Ko ličinke julija dozore, zapuste svojega gostitelja in se zabubijo v zemlji. Kmalu se iz bub izležejo zolji in izlete.

Nosna mijaza je v Sloveniji pogosta, vendar smo jo ugotovili le v 17 primerih, ki so nam bili poslani v preiskavo in to iz lovišč: Dobrova pri

Ljubljani (4), Jurklošter, Martuljk (3), Mirna peč, Osilnica, Središče ob Dravi, Sodražica, Šmarna gora, »Rog« (2), Vodice, Vič-Brdo. Za zatiranje nosne mijaze lovci lahko dosti naredijo. Srnjad, ki ima v sebi ličinke nosnega zolja, je po zgoraj opisanih znakih kaj lahko spoznati. Novi zakon o lovstvu dovoljuje tudi odstrel bolne divjadi — kar taka srnjad gotovo je — in z odstrelom te se prekinja razvojni krog nosnega zolja. Seveda ne smemo pozabiti po odstrelu uničiti ličinke nosnega zolja, sicer je odstrel brez haska.

Kožno mijazo, ki jo povzročajo ličinke kožnega zolja (*Hypoderma diana*), smo ugotovili samo enkrat in to pri srni iz okolice Maribora. Tam jo je ugotovil veterinar Koren.

Opisane parazitoze (želodčno-črevesna trihostrongilidoza, pljučna strongiloza, metljavost, nosna mijaza) so glavne zajedavske bolezni srnjadi. Obenem so zajedavske bolezni pri srnjadi zdaleč največji zdravstveni problem. Poleg nešteti parazitov najdemo pri srnjadi še dosti drugih. Ti so manj pomembni, vendar v določenih pogojih tudi lahko predstavljajo problem. V tankem črevesu smo tu in tam našli okrog 2 cm dolgega zajedavca iz rodu črvov z latinskim imenom *Bunostomum trigonocephalum*. Zelo pogosto pa smo pri naši srnjadi našli v debelem črevesu okoli 2 cm dolgega zajedavca *Chabertia ovina*, v slepem črevesu pa prav tako dolgega, v zadnjem delu zelo tankega zajedavca in rodu *Trichuris*. Ti zajedavci, ki jih najdemo v slepem in debelem črevesu, po našem mnenju srnjadi dosti ne prizadanejo. Le tu in tam jih je bilo toliko, da smo opazili na črevesni sluznici vnetje. V nekaterih drugih krajih Evrope pa imajo te zajedavce za bolj nevarne, kot menimo mi. Če jih je dosti in če pride zato do močnega vnetja debelega črevesa, ima to za posledico slabšo prebavo, oslabitev živali in drisko. Dostikrat smo tudi pri nas — zlasti v nekaterih letih — opazovali v debelem črevesju tako močne kronične vnetne procese, da ne izključujemo zajedavcev kot možni vzrok za te spremembe. Vendar o teh pojavih kasneje.

Zajedavce vrste *Chabertia ovina* in *Trichuris* sp. najdemo v vseh predelih Slovenije in v vsakem letnem času. So belkaste barve in jih je precej lahko opaziti v vsebini debelega oziroma slepega črevesa.

V začetku prebavnega trakta, v požiralniku, neredko ugotovimo še enega črva, ki je okrog 8 cm dolg in se imenuje *Gongylonema pulchrum*. Parazit se zavrti v notranjo steno požiralnika in sicer ne leži v njej iztegnjen, ampak lepo vijugasto zvit. Le z enim koncem moli v cev požiralnika. Četudi je bilo včasih veliko teh zajedavcev zavrtanih v steno požiralnika, nismo v nobenem primeru mogli opaziti kakšne nezaželene posledice pri srnjadi. Verjetno pa je, da to povzroča nosilcu določeno bolečino.

V posameznih primerih smo našli v trebušni votlini prosto ležeče, okrog 10 cm dolge belkaste črve iz rodu *Setaria*, ne da bi mogli ugotoviti kake škodljive posledice za nosilca.

Končno, v notranjščini telesa smo pri naši srnjadi nekočkrat našli ike, ki so razvojni štadiji trakulje. Našli smo tri vrste iker, v srcu *Cysticercus servi*, na peči *Cysticercus tenuicollis* in enkrat v jetrih *Echinococcus granulosus*. *Cysticercus cervi* je kot grah debela ika, ki si najraje izbere za svoj sedež srčno mišico.

Če pes ali lisica požre srce ali kak drug organ, v katerem so te ike, zbolita za trakuljavostjo. Potem izločata z iztrebki jajčeca te trakulje. Srnjad ta jajčeca, v katerih je že razvita ličinka, popase in v njej se razvijejo nove ike.

Drugo vrsto iker — *cysticercus tenuicollis* — najdemo v obliki manjših ali večjih mehurnjakov (od velikosti leče do velikosti jajca) pripete na pecljem podobnih vezeh na raznih notranjih organih (peča, trebušna prepona, površina jeter ali vampa). Če požrejo pes, kuna ali dihur tako ikro, zbolé za trakuljo.

Ikre ne prizadevajo srnjadi kakih večjih težav, čeprav je verjetno, da občuti bolečino v času potovanja njihovih ličink skozi razne organe telesa. Večja nevarnost preti lovskim psom, ki zbole za hudo boleznijo trakuljavostjo, če jedo organe divjadi, v katerih so ike. Zato morajo lovci biti oprezní in naj ne dajejo psom neprekuhanih notranjih organov divjadi!

Od zunanjih zajedavcev ima naša srnjad klope (*Ixodes* sp.), jelenje uši (*Lipoptena cervi*) in kožuhožrce (*Damalinea meyeri*). Navadno smo opazili tem več teh zajedavcev, zlasti prvih dveh vrst, čim bolj slabotna ali bolna je bila srnjad. Klopi in jelenje uši žive na srnjadi v toplejših mesecih, pozimi jih ni. Čeprav ne bi hoteli

Sl. 17. Srnci v obori so kožuhožrce pojedli skoraj polovice dlake

Vse foto J. Marinič

zmanjševati pomena kožnih zajedavcev, vendar menimo, da kake posebne zdravstvene problematike ne predstavljajo, razen v določenih pogojih. Pri tem imamo v mislih zlasti kožuhožrce, za katere vemo, da so prizadejali občutno škodo večjemu številu srnjadi, ki je nekaj mesecev živela v obori. Kožuhožrci so majhni, ušem podobni zajedavci, ki živijo na dlaki in se z njo hranijo. Pri njihovi veliki množini ostane koža brez dlake, kar je zlasti pozimi zelo nevarno. Kožuhožrci živijo najraje na glavi, če pa je okužba močna, preidejo tudi na druge dele telesa (Sl. 17). Pri omejeni srnjadi v obori so pozimi opazili na več mestih kožo brez dlake. Gola mesta so se vse bolj večala. Ko so nas poklicali, smo s pomočjo mikroskopa ugotovili kožuhožrce. Srnjad je bilo potrebno poloviti in zdraviti. Večkrat je bila naprašena z mikrotoksom in gamacidom in kmalu je začela rasti nova dlaka. V naravnih pogojih seveda kožuhožrci ne povzročajo tako hude bolezni, ampak le tu in tam ogolijo kožo. V majhni obori pa, kjer je na majhnem prostoru dosti srnjadi, je seveda okužba mnogo močnejša. Podobno izkušnjo kot s kožuhožrci pri srnjadi v obori imamo tudi z drugimi zajedavci. Večkrat smo že imeli priložnost secirati ali opazovati živo srnjad iz kake obore. Redno pride pri njej do nakopičenja raznih zajedavcev, zlasti trihostrongilidov, ki kmalu povzročijo njeno obolenje in pogin. Zato v obori ni moč trajno imeti srnjad v kolikor toliko večjem številu, ne da bi ji od časa do časa dajali preventivne ali zdravilne doze kakega sredstva proti zunanjim ali notranjim zajedavcem.

(Se nadaljuje)

Na medveda v brlogu

R. K.

Nekje sem bral, da bo kmalu prišel čas, ko bo v Evropi divjad tako redka, da bo potrebna dovolilnica za odstrel vervece, ki jo bo lahko podpisal le ministrski predsednik. K sreči še nisimo tako daleč. Dobil sem namreč dovolilnico za odstrel medveda v lovišču gozdne uprave v Kotor varoši pri Banja Luki.

Tako sem prve dni marca lani sedel s svojimi banjaluškimi prijatelji v njihovem lepem lovskem domu. Z njimi sem prebil nešteto lepih dni po njihovih loviščih. Bil sem z njimi tudi predlansko jesen na pogonu na medveda okoli Šipragov, na severnem pobočju Vlašić planine. Tam so medvedi napravili na posevkih ogromno ško-

de, pa so zato dovolili pogon, ki se ga je poleg večjega števila lovcev udeležilo skoraj vse moško prebivalstvo več vasi kot gonjači. Zaradi tolike množice ljudi seveda ni bilo uspeha. To je bil bržkone tudi povod, da sem dobil dovolilnico, čeprav je bil odstrel v glavnem namenjen lovcem, ki plačujejo z devizami.

S prijatelji smo reševali vse možnosti in načine, kako bi prišel do medvedje trofeje. Vsi trije prijatelji, dobri poznavalci lovišča, so bili soglasno mnenja, da je okolica Šipragov v tem letnem času najbolj primerna za lov na medveda. Slabo vreme, ki je trajalo dober teden, se je izboljšalo in prepričani smo bili, da bodo medvedi zopet zapuščali svoje brloge, v katere so se zavlekli, ko se je ohladilo in je zapadel sneg. Na grebenih Vlašića nad Šipragami leži še meter debel sneg, v katerem bo lahko slediti. Bili so mnenja, da so strmi obronki Vlašić planine kakor ustvarjeni prav za Slovence, da po njih poleg puške vlačijo s seboj še težke nahrbtnike.

Prijatelj Branko nam je moral opisati svoje zadnje srečanje z medvedom. Čakal je srnjaka na bregu čisto blizu Šiprag. Srnjaka ni bilo in ko se je zmračilo, jo je mahnil po poti, ki se je vila med nizkim, gostim grmovjem navzdol kakor kača. Na ostrem ovinku, v prav gostem grmovju pa je skoraj trčil v medveda, ki je hlačal po isti poti navzgor. Odskočil je za korak, dva, nekako je še snel puško z ramena, ko se je spotaknil in padel na hrbet. Medved, prava mrcina, pa je renče silil proti njemu in bil komaj poldrugi meter od njega, ko mu je nekako uspelo uperiti vanj puško in sprožiti. Težka krogla 9,3 mm je medveda vrgla na zadnjico. Vendar se je takoj spet postavil na vse štiri in ril proti njemu. Medtem je Branko repetiral in pognal je še eno kroglo v medveda tik pod glavo. To pot je medved klecnil na vse štiri in od bolečine divje zarenčal. Vendar se je renče še vedno plazil po trebuhu proti še vedno ležečemu Branku. Umirila ga je šele tretja krogla iz take bližine, da je medvedu osmodila dlako na glavi. — To je bil res pravi silobran in komisija je ugotovila upravičenost strela brez dovolilnice. Jezik mi ni dal miru, da sem vprašal Branka, če je potreboval sveže spodnje hlače. Prav resno mi je zatrdil, da ne, pač pa kirurga, ker je po tem spopadu z medvedom dobil kilo. Prijatelj Milan, ki ima na vesti že pet medvedov, od tega tri s skupnih pogonov, enega s preže, enega pa z zalaza, pa je na svoj hladni način pripomnil, da se za takega kapitalnega medveda splača dobiti kilo. Toda, treba je imeti srečo in dobiti dovolilnico; potem gre tudi brez kile.

Zlobno vprašanje zaradi spodnjih hlač mi je Branko hitro vrnil, ko me je vprašal, če imam tudi to pot s sabo rezervne spodnje hlače, ki mi jih je predlansko jesen za pogon na medveda skrbna žena položila v nahrbtnik. Verjetno sem malce zardel, ko sem se spomnil, kako mi je bilo

Foto inž. J. Cernač

takrat, ko sem v krogu lovskih tovarišev po prvem pogonu odprl nahrbtnik, da bi malical. Čisto na vrhu v nahrbtniku je bil bel prtiček in ko sem ga odvil, se je spremenil v kratke spodnje hlače. Družba je seveda bušila v krohot. Še črna kava in slovo. Dober pogled in ravno cev ter raje polne hlače kakor kilo! Hvala!

Na vse zgodaj sem drvel po dolini reke Vrbanje v Kotor varoš, kjer sem se moral z dovolilnico javiti na gozdni upravi, da mi odrede rajon in dodelijo spremljevalca. Opravil sem hitro. Dejali so mi, da bodo vse telefonsko uredili z nadzornim logarjem v Šipragah. Spremlja pa me lahko stari znanec logar Savo, navdušen lovec, zanesljiv in korajžen. Ima tudi stalno zvezo z domačini, ki mu javljajo gibanje medvedov.

Bil je krasen pomladanski dan, ko sem vozil proti Šipragam. Po grebenih in rebrih severnih pobočij se je v soncu bleščal sneg, porasla pobočja pa so bila skoraj črna. Čeprav se mi je mudilo, sem se ustavil, vzel daljnogled in zamaknjeno gledal proti planini. Tam nekje je »moj« medved. Kje? Ali bo res moj ali bo — kakor so me doma dražili — izdihnil v miru od starosti, čeprav imam zanj dovolilnico? Nekam mogočno so se mi širila prsa, ko sem s ceste opazoval predel, v katerem bom jutri lovil. Lastne izkušnje, nasveti prijateljev, razne drzne

možnosti, načrti in hotenje, da izsilim uspeh v strogem okviru lovske pravičnosti, so mi kakor preblisk sevali po možganih. Nepopisen občutek sreče me je navdajal v pričakovanju razburljivih doživetij. Jutri na medveda!

Toda moral sem naprej. Šiprage sem dobro poznal. Vasica z logarsko hišo, s postajo milice (milčnikom hodi vsako jesen cela medvedja družina na njihov slivnik obirat in otresat zrele slive) in z nekaj hišicami. Ko sem zavozil v vasico, mi je bilo vse nekam domače. Potočka, ki se zlivata v vasi, hribi nad vasjo, celo konjička Zelenka, ki je bil privezan pred kavarnico vdove kapitanice Perse, sem poznal.

Levo za hribom pa je široka kotanja, kjer sem jeseni stal na istem stojišču kot leto prej visoki bosenski funkcionar, narodni heroj, ki je tam gori drugače kot v vojni potrdil svoje junaštvo. Pogon je pognal medveda naravnost nanj. Pustil ga je na svojih petnajst korakov in vžgal iz mavzerice po njem. Medved pa se je nezadržno valil proti njemu. Ko je v naglici repetiral, se mu je naboj zataknil in zaklep tako zagozdil, da ga ni mogel izvleči in poriniti v cev drug naboj. Puška je postala kos v les vgrajenega železa. Medved je prišel do njega in se tik pred njim postavil v svojo značilno napadalno držo na zadnji nogi in s sprednjima šapama segel proti nje-

mu. Komaj je s prazno puško tako odrinil medveda, da je moral spet na vse štiri. A je hitro ujel ravnotežje in se znova pognal proti lovcu, ki je odskočil zadnji trenutek za debelo bukevo. Medved se je bliskovito obrnil okrog drevesa, se znova vzel na zadnji nogi ter segel po lovcu. Takrat pa je naš junak porinil puškino cev v režeče se medvedovo žrelo in zver odrinil s tako močjo, da se je prevrnila in za trenutek obležala, pol na hrbtu pol na strani. Lovec je odskočil za drugo bližnjo bukev in čakal na ponoven napad. K sreči je takrat od zadaj pritekel spremljajoči ga logar in s strelji odvrnil medveda od ponovnega napada ter ga pognal v beg. Tako si je lovec z junaštvom rešil življenje. Beg bi namreč pomenil smrt ali vsaj težke poškodbe, ker je nemogoče medvedu ulti. Saj v gozdu ujame celo konja, kaj šele človeka. Nehote se vprašam, kako bi se sam obnašal v takem ali podobnem primeru!

V logarski hiši so me pričakovali stari lovski prijatelji in me radostno sprejeli. Imeli so že načrt. Skoraj o vsakem prihodu medvedov so bili obveščeni; ker so bili ljudje zaradi škode na njihovih bornih njivah zelo prizadeti, so skušali na vse načine sodelovati ali vsaj pomagati pri pokončevanju medvedov.

Najtočneje so bili obveščeni o medvedu nad vasjo Demiči. Tamkajšnji domačin, drvar Suljo, je hodil vsak dan na greben visoko nad vasjo sekati in trebit gozd. Pred dobrim tednom je opazil v snegu svež sled močnega medveda, ki je prišel iz skalovja nad potokom, kjer je bila nekdanj partizanska bolnica in ki je po snegu hlačal navzgor proti grebenu. Suljo ni opazil, da bi medved prečkal pot po grebenu. Ugotovil je, da medved ni šel iz skalovja. Suljo je vsak dan prehodil v krogu ta predel in do tega dne ni javil, da bi ga zapustil. Torej je podplatar gotovo poiskal kak brlog, ki jih je v tem kraju na pretek. Verjetno so medveda lepi dnevi konec februarja zvalili na plan, ko pa je pritisnilo slabo vreme s snegom in mrazom, si je poiskal začasni brlog med prisojnimi skalami, kjer se je takrat potikal. Vsi logarji so bili o tem prepričani. Ker pa je bilo tega dne prvič po slabem vremenu res toplo, je medved najbrž brlog zapustil. To bo Suljo zagotovo do večera sporočil. Če pa sporočila ne bo, bomo medveda zjutraj izbezali iz brloga in popoldne ga bomo imeli že v Šipragah. Potem pa mi bodo priredili lovski krst, da lepšega ne bi mogli doma v Sloveniji.

Proti večeru smo morali še h kapetanici Persi. Tam se je ob slivovki in kavi zbralo iz Šiprag vse, kar je le količkaj imelo zveze z lovom. Obujali smo spomine na lanske pogone in vsi so mi zagotavljali, da bom že prihodnji dan imel medveda, ki me čaka v brlogu kakor nestrpna nevesta ženina. Kajti, če Suljo do mraka ni javil, da bi medved zapustil brlog, potem pač ni imel

kaj javiti. Torej medved me čaka. Čutil sem, da mi vsi prav iz srca želijo in privoščijo uspeh. Kmalu sem se moral posloviti, da si vse pripravim za naslednji dan in se pošteno spočijem. Ko sem plačeval zapitek, me je stara gospodinja Persa mimogrede vprašala, če bom tudi to pot vlekkel s sabo tako »zvrhan« nahrbtnik. Nasmehniti sem se moral na svoj lastni račun.

Že pred četrto sva z logarjem Savom tiho zaprla za sabo hišna vrata. Bilo je temno, hladno in megleno. Začuda pa me ni zeblo. Od vznemirjenja mi je kri toplo plala po žilah.

Prečkala sva potok in po trdi temi ob luči žepne svetilke pričela riti po strmi poti proti vasi Demiči, ki je ležala na južnem pobočju grebena, na katerem smo nameravali pričeti z našim lovskim podvigom. Kmalu je megla ostala pod nama. Preden sva prišla do vasi Demiči, so pričele zvezde bledeti in na vzhodu se je pričelo žariti. Na nebu ni bilo oblaka. Lep dan se je napovedoval. V Demičih nam je nekaj priklenjenih psov zalajalo v pozdrav. Suljo je bil v neverjetno kratkem času pripravljen za odhod. Niti cigarete nisva utegnila pokaditi, ko je že stal pred nama. Oblečen je bil v domačo nošo, obut v opanke, čez ramo s torbo iz kozje kože, na rami pa je nosil široko, zelo ploščato sekuro na meter dolgem toporišču. Podobno mesarico si je menda skoval naš Krpan za boj z Brdavsom. V rokah tega visokega, suhega, toda žilavega možaka je taka sekira brez dvoma zelo učinkovito orožje.

Suljo je vzel ponujeno cigareto in nama povedal, da je tudi prejšnji dan obšel brlog in nama zatrjeval, da medved ni zapustil ležišča. Sodeč po sledovih, ki jih je opazil prvič v precej svežem snegu, mora biti medved precej močan. Sprednje šape so mu široke za dve širini njegovih opank, ker je zlahka stopil z obema nogama vštric v sled v snegu. Stopil je z nogama skupaj in s Savom sva cenila širino šape na dobrih petindvajset centimetrov. Hm, res kapitalec, saj že dvajset centimetrov široka taca pomeni prav močnega medveda.

Oprtala sva se in vsi trije smo jo mahnili iz vasi navkreber po poti proti slemenu. Po dobri uri hoda smo prišli do jase, s katere je zavila od Sulja shojena gaz navzdol. Kmalu smo zagledali z leve strani tudi gaz, po kateri se je Suljo vsakokrat vračal, ko je napravil obhod. Spustili smo se navzdol po poti, ki se je vila med skalami, kraškimi kotanjami in grmovjem. Kmalu smo dospeli do skal, ki so strmo padale proti dolini. Zavili smo v levo in gazili sneg blizu prepada, dokler nismo prišli do medvedjih sledov, ki so vodili iz strme konte v goščavo nad nami, ki je bila po strmini preorana z deset do dvajset metrov širokimi jarki, v katerih skoraj ni bilo grmovja.

Ogledali smo si medvedove sledove. Bili so stari več dni. V toplih dneh se je raztopil sneg, da so

... onstran sosednjega jarka sem med skalovjem zagledal temno senco ...

bili tako razvlečeni, ko da bi bili narejeni z ovalnim umivalnikom.

Napravili smo načrt, kako bomo prišli medvedu do živega in jo mahnili po sledovih v jarku navzgor.

Počasi, kar se da previdno smo šli za »razpuščenimi« medvedjimi stopinjami po plitvem jarku, ki ga medved ni menda nameraval zapustiti. Pred nami so se pojavile dva do štiri metre visoke skale, ki so sklenjene v neke vrste zid kakor stopnice zapirale in prekinjale jarek.

Obstali smo. Sedaj pa pozor! Tu v teh skalah bi znal biti brlog. Precej časa sva s Savom skozi daljnogled opazovala medvedje sledove v snegu in ogledovala robove jarka, če bi bilo videti, da jih je medved prečkal. Spogledala sva se in si namignila, da nisva ničesar opazila. Suljo pa je stopil na stran navzgor proti robu jarka in nama od tam s prstom kazal na špranjo, ki je zijala pod previsno skalo kakih dvajset metrov pred nami. In ponovno je pokazal z roko proti skali. Previdno, da mi ja ne bi spodrsnilo, sem stopil do Sulja. Ko sem bil ob njem, sem lahko videl medvedji sled, ki je vodil prav v špranjo v steni. Torej stojimo tik pred brlogom, v katerem je zverina, ki je po postavi, napisani na dovolilnici, moj medved!

Roka mi je samodejno obrnila varovalko na puški. Vendar sem jo znova zaprl, ker sem mo-

ral nazaj v jarek do Sava, da mu z gibi dopovem Suljevo in mojo ugotovitev. Savu je bil položaj takoj jasen. Že prej smo se dogovorili, kako bo pognal medveda iz brloga.

Savo se je vrnil kakih dvajset korakov po jarku navzdol, prečkal greben, ki je naš jarek delil od sosednjega in nato previdno zakoračil navzgor. Pod skalnimi zaprekami je zavil še bolj v levo, kjer je bil med skalami presledek in se tam s precejšnjo težavo povzpел na vrh skalne stopnice.

Takrat sem se Sulju tik za petami po dnu jarka, kjer so bile medvedje stopinje pričel prav previdno vzpenjati proti razpoki, medvedjemu brlogu. Ustavil sem se kakih deset korakov pred vhodom. Natančno sem videl stopinje v snegu, ki so vodile naravnost v brlog, razen zadnjega dobrega pol metra, kjer je bilo kopno zaradi previsne skale.

V meni je bilo vse napeto. Ni me bilo strah. Saj mi 14,7 gramska krogla iz moje Schönauerce 8 × 57 daje na to daljavo vse šanse, medvedu nobene.

S puško, uperjeno proti brlogu, sem stal kot kip. Tik za mano se je s svojo sekiro v rokah postavil Suljo.

Medtem je Savo gazil globok sneg po vrhu skalnega venca proti skali, ki je bila nad brlogom. Vsa svoja čutila sem osredotočil na vhod v brlog.

Ali bo medved skočil ali se priplazil ali planil, preden počí Savova puška nad medvedovim domovanjem?

Stiskal sem karabinko v rokah in obšla me je tesnoba, neko preveliko napeto pričakovanje, ki mi je stiskalo srce in napenjalo živce do skrajnosti. Spomnil sem se, da sem imel podobne občutke med vojno, ko nismo smeli sprožiti orožja, dokler komandant z rafalom iz brzo-strelke ni dal znaka, da lahko odpremo ogenj na napadajoče Nemce in ustaše, čeprav so se nam že tako približali, da smo razločevali njihovo opremo in njihove obraze pod jeklenimi čeladami. Podobni občutki so me vsega prevzeli, ko sem z enim očesom opazoval nad nama bližajočega se Sava, z drugim pa nadzoroval razpoko, iz katere vsak trenutek lahko plane medved.

Kako bo prišel, počasi ali hitro? Kam naj v prvem ali drugem primeru pomerim? V glavo? Ali naj počakam, da se bo že obrnil od mene? Ali pa bo planil proti nama in se postavil na zadnji nogi?

Medtem je Savo prigazil nad brlog. Mahaje z roko je povprašal, če je že nad brlogom, ker od zgoraj ni mogel videti vhoda. Samo na rahlo sem mu prikimal.

Videl sem ga že, ko je usmeril puško v tla pred svojimi nogami. In nisem več odvrnil oči od vhoda v brlog. Skušal sem s pogledom prodreti v somrak razpoke. Zagrmel je strel. Začul sem rohne-nje, Bosanci pravijo »riko«, toda ne iz razpoke pred nama, temveč desno od naju. Moral sem obrniti glavo in pogledati v smer glasov.

Desno od nas, kakih trideset korakov onstran sosednjega jarka, sem med skalovjem zagledal temno senco, ki je bliskovito šinila med grmovje in za drugim jarkom izginila v goščavi. Medved!

Bil sem tako presenečen, da sem puško imel še vedno uperjeno v vhod brloga. Kako to, da je strel desno od nas dvignil in pognal v paničen beg medveda, iz brloga pred nami pa nič?

Čakali smo. Morda minuto, morda pet. V takih trenutkih občutek za čas odpove. Medved pa se iz brloga pred menoj ni prikazal.

Savo je stopil skoraj do roba skale in ponovno ustrelil. Kljub temu nič. Gledal sem, ko se je Savo nagnil čez rob skale in nekaj napeto opazoval. »E, ta nas je pa je dobro potegnil, žejne nas je prepeljal čez vodo,« se je oglasil.

Še vedno sem stiskal v rokah naperjeno puško, pripravljen na strel.

»Ajde, da vidita!« naju je poklical Savo. Imela sva kaj videti.

Medved je namreč prihlačal do vhoda v brlog, mogoče se je celo splazil vanj, kar se zaradi kopnega pod previsom ni dalo ugotoviti. Potem je Savo skočil z vrha skalne stopnice na skalo na desnem grebenu tega jarka, kaka dva metra

od odprtine, visoke skoraj poldrugi meter. S Suljem sva se od spodaj splazila na to skalo. Videla sva v snegu na vrhu skale jasne sledove medvedovih šap. Medved se je izpred odprtine pognal na to skalo, od tam skočil v jarek desno od nas, prečkal greben med jarkoma in kakor smo sledeč ga ugotovili, v drugem jarku zavil v brlog pod skalo in si tam uredil začasno bivališče. Pameten je bil ta medo!

Bil sem brez besed in samo strmel sem v sledove v snegu. Nas troje ljudi, gospodarje stvarstva, je tako lepo ociganil. Ne bi mogel verjeti, da nisem sam tega doživel. Nehote sem pa le moral priznati, da ima medved pravico speljati svoje zasledovalce. Moral bi mu čestitati. Vse te moje misli je izrazil Suljo s tremi besedami: »Alal mu vera!«

Šli smo po svežih stopinjah nad skalovje, med katerim se je medved po strmem žlebu spustil proti potoku.

S Savom sva sedla na najine nahrbtnike, Suljo pa je po turško počenil pred nama. Prižgali smo cigarete in se polagoma opomogli od razočaranja. Seveda je bilo najteže meni, ki sem imel v žepu dovolilnico, pa je medved ni upošteval. Izkoristil je pravico, pravico previdnejšega in to pot tudi pametnejšega. »Alal mu vera!«

(Pride konec)

Današnje lovišče LD Begunjščica

Stanko Lapuh

V januarski številki Lovca 1966 na str. 303–304 sem opisal lovskogospodarske razmere na področju LD Begunjščica pred ustanovitvijo lovskih družin, pod zgornjim naslovom pa bom skušal podati na osnovi uradnih podatkov zadnjih 6 let njeno današnjo podobo.

Po oblikovitosti sveta lovišče lahko delimo na tri področja in sicer na ravninsko, ki obsega polje med Radovljico in Begunjami ter od Brezij in Dobrega polja do Lesc, gričevnato od Begunj prek Dvorske vasi in Otoka do Brezij ter prek Peračice do ceste Tržič–Begunje. Hribsko in gorsko področje pa zavzema ves ostali svet nad cesto Tržič–Begunje–Poljče–Rodine do njegove severne meje.

Polja so posejana oz. posajena z različnimi žitaricami, krmilnimi rastlinami in okopavinami, v okolišnih gozdovih pa je bujna podrast raznovrstnega gozdnega plevela in grmovja. Hribski in gorski del je skalovit, porasel z mešanim gozdom, razen nekaterih predelov, kjer je sklenjen gozd iglavcev in nekaj planinskih pašnikov.

Lovišče ima zmerno alpsko klimo s poprečno letno temperaturo 9°C in letnih padavin 1599 mm, ugotovljenih na osnovi 32-letnega poprečja. Zato so vodne razmere v lovišču dokaj ugodne. Hidrografska

posebnost sta izvirka v Slani luži pri Peračici, katerih voda je rahlo mineralna. Zato omenjena izvirkarica srnjad močno obiskuje. (Študija o tem je izšla v reviji Proteus 1959/60, pod naslovom Vabljava voda.)

Z ureditvijo lovskega katastra, geološke in biološke karte v merilu 1:50 000, kar je bilo izdelano leta 1960, smo dobili tudi preglednejšo sliko po kulturah v lovišču. Polja je 1818 ha, gozdov 2262 ha, planinskih pašnikov 804 ha, drugega 211 ha, nelovne površine 48 ha, skupaj torej 5143 ha.

Komisija LZ Kranj je na podlagi katastra opravila bonitiranje lovišč. Za to lovišče so določene tri glavne vrste divjadi: gams, srnjad in zajec. Gamsu je prisojenih 2500 ha življenjskega prostora, stalež 100 živali z letnim prirastkom 20 glav; srnjadi 2357 ha, stalež 131 z letnim prirastkom 31 glav; zajcu pa 1817 ha s pomlad. staležem 163 in letnim prirastkom 91 živali.

Na teh osnovah je bilo predvideno gospodarjenje v nadaljnjih 7 letih. Zaradi boljše slike podajam preglednico staleža in odstrela gamsov, srnjadi, zajcev, petelinov in divjih prašičev za minulih šest let.

Gamsi	Leto						
	1960	1961	1962	1963	1964	1965	popr.
Stalež	165	165	100	140	144	148	143
Izvrš. odstr.	20	18	14	14	14	18	16
v %	66	52	83	78	87	113	80
Popr. teža v kg	19	20	18,4	19,6	18,7	18,7	19,5
Popr. starost v letih	7,6	6,4	9,0	7,0	7,0	6,0	7,0

Odstrel gamsov je bil skozi vsa leta izvršen pretežno v času prska ali celo po njem. Ker je pa vsaki lovski družini za finančni efekt, ki je odvisen od teže plena, naj bi se vsaj gojitveni odstrel opravil pred prskom. Uvedeno je bilo spremstvo za lov na gams, kar je bilo potrebno zlasti za mlajše lovce. S tem naj bi se predvsem preprečeval odstrel kozlov II a.

Trofeje dosegajo povprečno 90 točk.

Srnjad	Leto						
	1960	1961	1962	1963	1964	1965	popr.
Stalež	178	165	127	186	188	192	173
Izvrš. odstr.	36	32	30	13	34	28	29
v %	90	86	107	56	109	93	90
Popr. teža v kg	16	16,7	17	15,5	16,2	16	16

Največ srnjadi je bilo uplenjene v juniju in juliju. V višjih predelih lovišča, t. j. na Planinci in Dobrči, se odstrel zanemarja in srnjad od starosti poginja. Še vedno je v staležu preveč srn. Trofeje dosegajo povprečno 61 do 67 točk in le redki so primerki čez 100 točk. Procent pogina je normalen, vzrok pa je nosni obad in drugi notranji zajedavci.

Zajec	Leto						
	1960	1961	1962	1963	1964	1965	popr.
Stalež	240	163	130	145	160	175	169
Izvrš. odstr.	48	61	24	29	45	41	41
v %	60	76	40	40	196	82	82

Gamse opazujeta

Foto V. Pokljukar

Za dvig staleža je bilo poskrbljeno z izdatnejšim zimskim krmljenjem in intenzivnejšim zatiranjem škodljivcev zajčjega rodu. Večjega pogina ni bilo, pač pa zelo gosta prometna mreža povzroča precej žrtev.

Divji petelin	Leto						
	1960	1961	1962	1963	1964	1965	popr.
Stalež	10	12	10	10	12	12	11
Izvrš. odstr.	1	2	2	0	0	0	1,6
v %	25	50	50	0	0	0	21

Zaradi slabšanja naravnih pogojev za črno kurjad ni pričakovati povečanja staleža.

Divji prašič	Leto						
	1960	1961	1962	1963	1964	1965	popr.
Izvrš. odstr.	2	6	5	2	6	3	4

Stalež prašičev niha od 10 do 15 živali. Pred vojno jih ni bilo. Na poljskih kulturah delajo znatno škodo.

Lovski psi

Število se je v zadnjih šestih letih gibalo med 12 in 17, se pravi en pes na štiri lovce.

Članstvo

V tekočem letu (1966/67) je število članov doseglo rekord, 58; popreček zadnjih šestih let je bil 52. Od članov je 13 delavcev, 21 uslužbencev, 5 kmetov, 3 obrtniki, 13 upokojencev in 3 neopredeljeni.

Po prizadevnosti članov imamo danes 4 lovske koč, ki so vse v dobrem stanju. Vsi člani sodelujejo fizično vsako leto pri izdelavi in popravilu lovskih steza, postavljanju solnic, visokih prež ipd.

Lovišče meji severno na gojitveno lovišče Kozorog, severovzhodno na lovišče LD Tržič, vzhodno na lovišče LD Kovor, južno na lovišče LD Kropa in LD Jelovica, zahodno pa na lovišče LD Stol. Vprašanja glede meja ni in smo z vsemi družinami v dobrem sosesstvu.

Foto
A. Koprivnikar

Oba sva naredila napako

Lojze Števanec

Lansko zimo sem se nedeljskega dopoldne vračal z lova na race. Sredi polja na snegu sem opazil madež, ki me je zvalil v bližino. Na kakih osemdeset korakov se mi je zdelo, da je pes. Snel sem puško, se približal še nekaj korakov, na kar se je klopčič razvil in pred mano je stala lisica. Ustrelil sem, nato še enkrat, potem pa gledal, kako se je oddaljevala po snežni skorji proti gozdu — in izginila. Desetica je bila pač preslaba, verjetno pa tudi zadetek.

O tem srečanju pogosto razmišljam. Zalotil sem se, da sistematično iščem lisičje sledove, zbiram izkušnje z lisicami, študiram njihove navade, kraj in čas, ki ju najraje zbirajo za svoja pota. To mi je postalo pravi užitek, potreba. Hotel sem lisico videti, srečati, vendar se mi vso pomlad in poletje ta priložnost ni ponudila. Naključje je vedno samo naključje. Vrsta ljudi mi je rekla, da še svoj živ dan niso srečali lisice v naravi, čeprav živijo z njo v neposrednem sosedstvu. Se pravi, da se zna lisica pravočasno umakniti in usmeriti svojo pot tako, da ti ni »v napoto«.

Na dom je nisem šel iskat in izbežavat, čeprav sem večkrat naletel na svež sled, ki je vodil v lisino. Ker imam sam rad mir v svoji hiši, ga spoštujem tudi drugod. Se bova že morala kje

drugje srečati. Vem, da ima rada mrhovino, čim bolj zaudarja, tem raje. Vendar meni to smrdi in drugič ne utegnem, da bi prepuščal njej izbiro časa, kdaj se mi bo pokazala. Zato sem se odločil, da bom čas določal jaz. Toda kako? Lisica je svobodno bitje, ki si ne da zapovedovati. Priklicati pa se da!

Priskrbel sem si zajčje večalo. Po cele dneve sem se vadil, kjerkoli se mi je le ponudila priložnost: v kuhinji, hlevu. Še v stranišču sem »vekal«, presunljivo, tožeče, da je domači pes zavijal, se podil po dvorišču, prisluškoval, ovohaval, lajal, tulil, da so kure vreščale in se zatekale v najbolj oddaljene kote dvorišča. Ko sem bil prepričan, da je moje vekanje veren posnetek zajčjega, o tem me je prepričala tudi žena, sem postajal nemiren, neučakan. Predvideval sem, da je lisici v tem letnem času miza bogato pogrnjena in da si bo verjetno temeljito premislila, preden se bo približala kraju zajčje nesreče, ki je nujno združena z njegovim vekanjem. Vendar nisem mogel čakati zime. Dopovedoval sem si, da je radovednost zapeljala že marsikaterega človeka, morda bo tudi lisico in končno »čez komot ga ni«, morda bo raje prisledla, kot bi si sama stregla.

Odpravil sem se. Že prej sem dolgo iskal pravšno mesto, ki bi naj bilo po moji presoji najbolj primerno. Bil je to jarek, ki je vodil v gozd. Gozd je mestoma zamočvirjen, zarasel s podrastjo, poln fazanjega vpitja in račjih preletov. Vedel sem, da se tam zadržujejo lisice. Njive okrog so bile prekopane z majhnimi luknjami in jamicami, kjer so lisice izkopavale miši. Okolišni kmetje so vsako zimo javljali, da so jim izginjale

kure. V gozdu je bilo več starih lisin s svežimi lisičjimi sledovi.

Jarek je vodil med polje, izginil med dvema parcelama koruze in se končal na njivi krmne repe. Tam, kjer je med koruzama jarek vodil v repo, sem v prvi red koruze postavil stol, se udobno namestil, pripravil puško, prisluhnil in nekaj minut počakal.

Bilo je jutro, kakršnega sem si samo lahko želel. Vlekel je rahel vzhodnik od gozda sem in rose skoraj ni bilo. Sonce je previdno tipalo med redkimi oblaki po vrhovih dreves.

Nastavil sem zaprto pest ob večalo, ki sem ga stiskal v desnem kotu ust in zapel otožno pesem dolgouhca z grgrajočimi zadnjimi vzdihljaji. Za trenutek sem počakal — in da bi se lisica lahko pravilno orientirala, če me prvič ni dobro slišala, sem ponovno zavekal. Nato sem se umiril, stisnil puško in čakal; le oči sem obračal kot kameleon, sicer si pa nisem upal niti dihati skozi nos.

Sovražno me je obletaval komar, se mi zaletaval v obraz in končno sedel ob slepoočnici blizu desnega očesa. Nisem ga upal odgnati. Samo en gib in lisice to jutro ne boš srečal, sem si dopovedoval. Preteklo je že več ko pet minut, morda deset. To je najbolj kritičen trenutek, ko se mora pojaviti, sem si rekel. Komar je zbolel, da me je zarsbelo prav v tilnik. Pačil sem se, kremžil, da se je komar vozil po gubah kože, kakor po valovih, a pil. Čez čas mi je drug komar sedel na desno roko, s katero sem držal za petelina, se lepo namestil, dvignil zadetek — zarsbelo me je, da bi skočil, vendar se nisem premaknil. Obračal sem oči in gledal: levo, desno, naprej. Prisluškoval sem, vendar nisem videl niti slišal ničesar, kar sem pričakoval.

Nenadoma pa... Kaj? Ali se mi je zazdelo? Ponovno sem pogledal v desno, kolikor so mi dopuščale očesne jamice. Za dober seženj vzporedno z mano, nepremičen, nekoliko k tlom stegnjen šiljast, črn smrček s širokimi ličnicami in dvignjenimi kosmatimi ušesi, okrogle zvedave oči.

»Lisica«, me je prešinilo in že ta misel, sama misel je bila dovolj. Ne vem, kdo je bil bolj presenečen, kdo se je bolj prestrašil, jaz ali lisica.

Ko sem ji hotel temeljito pogledati v oči, sem lahko samo še videl prsteno rdeč hrbet, v krogu opletajoče kosmato omelo in dva črna nekoliko blatna podplata. Dvakrat je zašumel list, in ko se je moja cev obrnila proti prikazni, je že ni bilo več.

Globoko sem vdihnil zrak, nato pa ubil najprej enega, za njim pa še drugega komarja. S slino sem si opral kri z roke in obraza.

Enkrat sva se torej srečala, sem počasi razmišljal. Oba sva naredila napako, ki pa se je zanjo dobro iztekla.

Ali bova še prišla? Jaz na vsak način!

Na Ljubljanskem barju

Foto VI. Pleničar

Za racakovimi krivčki

Branko Galjot

Trstje ob robu ribnika je tiho šumelo, se v večernem vetru stresalo, podhrtevalo in se globoko priklanjalo zahajajočemu soncu. Severni veter je neusmiljeno poganjal redke ovčice po nebu. S Petrom sva tiho zasedla vsak svoj koč, on ob robu gozda in trstja, jaz med trstjem. Vrbovje in trstje sva na koncih zvezala in pustila le odprtino za izstrel. Tako sem bil varen pred pogledi z zraka in od strani. Streljaj pred menoj se oglašajo lisike in tukalice s svojimi zateglimi kvii — kviii. Včasih tudi zagledam črno pernatno kepo, ki sunkovito plava med trstjem. V sredini ribnika se požene zeleno rumena ščuka za plenom in pade s pljuskom nazaj v temno zeleno vodo. Modri kačji pastirji se neugnano spreletavajo nad vodo. Zakasnela jata grivarjev naju preleti in posede po krošnjah bližnjih smrek.

Tiho, mirno, neopazno lega mrak na zemljo, objema s svojimi nevidnimi rokami polje in gozd ter zapoje večernico v bližnji cerkvi.

Iz vode se dvigajo tanke meglice, se vrtinčijo in prepletajo v sinjo kopreno. Julijci v daljavi

Pozor, volčjak ...!

Foto I. Sešek

rjasto rdeče žare in dopolnjujejo večerno paletu barv.

Vzdrami me žvižganje peruti in pritajeno vakanje. Race, sedem silhuet v klinastem preletu! Zakrožijo, se spuste in lete naravnost proti meni. Dva strela razparata večerni mir. Ena se loči od jate, se spusti in pade pol streljaja od mene med vrbovo šibje. Točno si zapomnim kraj in jo kmalu najdem. Krasen racak in še lepši spomin.

Enako zanimiv je račji lov s čolnom na večjih vodah. Ko ti piha burja v obraz, pomešana s snegom in dežjem, ko te zebe, da prstov ne čutiš in se zaradi kratkega čolna ne moreš premakniti, takrat si racakove krivčke res prislužiš. Z Vinkom sva hitela tisto januarско nedeljo k Vojčetu, ribiškemu čuvaju. Vojče pozna Zbiljsko jezero ko svoj žep, ve za vsako račje skrivališče in kar je najvažnejše, ima čoln. Še šilce domačega proti mrazu in hitro zlezemo v čoln. Mirna gladina jezera, vklenjenega med ledene bregove, se širi proti zahodu. Zmrzlo vrbovje in jelševje se tiho sklanja čez bele robove jezera in v dihu jutranjih sapic nemirno šušti. Obrežni hrasti iztezajo proti nebu svoje črne veje. Obale se drži ozek pas ledu, pod katerim pljuska voda. Zrak je oster in svež. Povsod se razteza nedeljski mir in zimska jutranja spokojnost je ogrnjena z belo prazničnostjo, zmoti jo le prelet vodomca, drobne sinice in oddaljeno krakanje vran.

Čoln mirno polzi ob bregu. Daljnogled, uperjen v obrežno grmovje, išče race in jih pod Račjimi pečmi res najde. Iz vrbovja se izmota raca — izvidnik, zavesla nekajkrat ob grmovju in izgine vanj. Ni nas opazila, pa čeprav smo bili le sto metrov od nje. Vočje zavesla še previdneje in midva z Vinkom brez nepotrebnih kretenj pripraviva puški. Z vsakim zaveslajem smo jim bliže. Še malo, še nekaj metrov in že smo v strelni razdalji. Zdaj, zdaj se bodo dvigni-

le. Tedaj se umirajoča gladina zapeni, zavalovi pod udarci račjih peruti in ozračje pretrese vakanje iznenadenih rac. Blesk račjega perja, švist peruti in štirje odsekani strelji se zlijejo v eno samo, za dva racaka usodno dejanje. Odmevi strelav, kot glasniki smrti, zaplavajo preko vodovja in se porazgube v daljavi. Prej tako mirna in spokojna pokrajina mahoma oživi. Vodomec se utrne z veje, jata vran krakajoč odleti, še drobne siničke izginejo po grmovju. Veseli lovskega blagra pobereмо plen iz vode, potem na obrežju ob ognju pomalicamo, se pretegnemo in pogrejemo ter čez čas nadaljujemo z lovom.

Drobni so ti lovski dogodki. Plena ni veliko ali nič, trofeja le drobni bleščeci krivčki, a si jih s ponosom zatakneš za lovski klobuk.

Po lovskem svetu

Lovno jahanje – parforsni lov

Jože Mejač

Gotovo je lovno jahanje ena najzanimivejših konjeniških disciplin, ki sega tja v 2. polovico 17. stoletja (v reviji »Sankt Georg«, Düsseldorf, Robert Collville v svojem članku »Foxhounds — Beagles — englische Tradition« omenja, da se je začela uvažati že leta 1670). Zadevna pravila, ki veljajo še danes, pa so bila dokončno izdelana in tudi potrjena v začetku 18. stoletja. Tudi v Nemčiji je ta panoga

športnega jahanja prodrla v konjeniške vrste s tem, da so ji dali svoje mesto v Berlinu — v predmestju Karlshorst, kjer je znašala dolžina proge 7500 m.

Po drugi svetovni vojni leta 1945 pa so dirko prenesli iz Berlina v Zahodno Nemčijo, vendar je ohranila svoje prvotno ime: »Veliki pokal Karlshorsta«. V ZR Nemčiji so sedaj tovrstni lovi na živo divjad prepovedani. V drugih državah zahoda so delno še ostali. Eden izmed vzrokov za to je, da je pri tem močno trpelo poljedelstvo. Da se ta turistična zanimivost ohrani, so jo pričeli prirejati na terenu, ki je last klubov oz. konjeniških federacij. Na takem terenu so postavljene stalne naravne zapreke, s katerimi so se lovci jahači srečavali na lovu na živo divjad. Na 7500 m dolgi progi so znane zapreke edino le jahaču, ki igra vlogo lisice s tem, da vleče na vrvi, dolgi 2 do 3 m navezane gobo, namočeno v lisičji seč. Temu sledi trop psov, ki jih vodi jahač, imenovan »master«. Za »mastrom« jaha vodja lova z lovci, ki so lahko razdeljeni v več oddelkov, s svojimi vodji. Tik pred lovom je najprej sestanek, nato pa jahači odjezdijo na startno mesto, ki se imenuje »horidoh«. Tam se začne pravi lov, ki se konča na mestu, imenovanem »halali«, ime nosi po melodiji, ki jo kot znak za konec lova zatrobi trobentač na rog. Pri lovu na živo divjad gredo psi v tako imenovani »curre«, to se pravi na malico, kjer dobe kose ujete živali. Če je pa lov na vleko, se curre pripravi za pse z mesnimi odpadki. Divjad, ki jo gonijo po omenjeni progi, se tako močno upeha, da je brez moči in psi kakor tudi lovci lahko z njo naredo, karkoli hočejo. Po končanem lovu zbere master s svojim bičem, ki ima na enem koncu usnjen podaljšek, na drugem kljukast ročaj, pse v trop, lovci pa se odkrijejo in s tem dajo zadnjo čast podlegli divjadi.

Svobodni lov je takrat, ko se master, ki ga prej ne smejo prehiteti, umakne in se lovci sami med se-

bolj kosajo, kdo bo prvi ujel gonjeno divjad ali pa se je vsaj dotaknil. Za to konjeniško disciplino je treba ogromno prostora, ki mora obsegati tudi nekaj gozda in travnika. Konji za to konjeniško disciplino so tako imenovani hunterji, ki so zelo močni. Kot turnirsko skakalni konji si pridobivajo povsod simpatije konjeniških strokovnjakov. Dežele oz. vzrejno področje teh konj je britansko otočje (Velika Britanija in Irska). S parjenjem angleških polnokrvnih žrebcev s težkimi mrzlokrvnimi kobilami dobe te kvalitetne konje. Vzreja teh je danes na Angleškem velik problem, ker opuščajo vzrejo težkih konj. Da bi Angleži to vrzel nekako izpolnili, so začeli v novejšem času pridobivati hunterje s holštansjkimi kobilami in polnokrvnimi angleškimi konji.

Kakor izvemo iz poročila Konjeniških informacij (1. IV. 1962.), ki so uradno glasilo Konjeniške zveze Jugoslavije, so v Požarevcu zaradi odmiranja kobilarne Ljubičevu, marljivi člani tamkajšnjega Kluba sami ustanovili žrebčarno, v kateri gojé dva žrebca polnokrvne angleške pasme in tri polkrvce. Le-te pripuščajo na domače kobile kmečke reje in na ta način dobé neke vrste hunterje za tako imenovane »Ljubičevske tradicionalne viteške igre«. Tudi konjeniški klub Ljubljana je pred nedavnim imel edinega polnokravnega angleškega žrebca Ruslana. Omenjeni žrebec je podlegel na kastraciji, kar je za naše konjeništvó velika škoda. S parjenjem tega žrebca bi lahko dobili tudi pri nas kvalitetne hunterje.

Morda ne bi bilo narobe, če bi lovske organizacije skupno s konjeniškim organizirale letos, ko je leto mednarodnega turizma, tovrstno konjeniško prireditve tudi pri nas v ljubljanski okolici?

Po »Sankt Georg« od 1. nov. 1952, A. M. Boden — J. Wimmer Hipološki leksikon, založba Limpert Frankfurt (Main) Konjeniške informacije KZ Jugoslavije od 15. oktobra 1964

B Marshall

IZ LOVSKEGA OPRTNIKA

Samogovori

Že zopet sem preveč hitel, sem se v mislih pokaral, ko sem ves zasopel in preznojen sedel na rob grebena in s pogledom objel globoke doline pod seboj. Toplo jesensko sonce in uspavajoča tišina sta me tako prevzela, da sem se ves predal dremajočemu ugodju. Samo dva sva na stojiščih, uspeh bo slab, sem pomislil, ko me je zdramil tovariš, ki je vzpodbujal psa, s katerim sta se pravkar spustila v melišče. Vstal sem in hitro prešel najvišji rob. Ko sem

se oprezno spuščal po travnati strmini, je v razdalji, preveliki za zanesljiv strel, iz košatih borovcev planila lisica. V hitrem teku je prečila čistino ter izginila v gozdnem zavetju.

Že zopet prepozen, sem se razjezil na glas in počasi odšel v sedlo robu, kjer sem došlemu tovarišu slabe volje povedal o svoji smoli. Kratek čas sva posedela, nato sem odšel na stojišče nad drugo melišče, tovariš pa se je s psom ponovno spustil v strmino.

Le kaj še lovimo. Lisica nam je že odnesla cel kožuh, zajčka pa

prav gotovo ne bo, sem modroval, ko sem ves nestrpen in naveličan čakal, kdaj bo prišel tovariš do melišča.

No vendar, sem zadovoljno vzdihnil, ko sem v strmini zagledal tovariša. Toda ta se je spustil v melišče in očitno je bilo, da bo prečil strmino nad vasjo. Saj smo se vendar dogovorili, da bo pogнал samo do tega melišča, sem zopet nejevoljno zamrmral ter se hitro pomaknil po robu naprej. Komaj pa sem prišel na zaobljeni hrbet, s katerega je lep pogled na spodaj ležečo vasico, sem jo zagledal. Samo strah za golo življenje se je zrcalil v njenih očeh, ko je bliskovito planila po strmini navzdol. Strel, surov in neusmiljen je pretrgal jesensko tišino. Od bolečine je razprla čeljusti. Urno sem menjal naboj, stekel nekaj korakov po robu in ponovno streljal. Drgetajoče telo se je mlahavo, brez lepote zavalilo na posušeno jesensko travo. V istem trenutku pa je nekaj korakov niže smuknila po rebri nazaj druga lisica.

Tudi ta mi ne sme uiti, mi je bežno, kakor senca, prešlo misli. Planil sem po strmini nazaj, med tekom menjal naboj in že sem bil na robu melišča. Menda mi ni že ušla, sem drhte pomislil. V tem pa je bežeča lisica planila v melišče, da je završalo sproženo kamenje in pesek. Že je zapuščala nevarno čistino, ko jo je strel zbil nazaj in se je mrtva zavalila za sproženim kamenjem po žlebu v globino.

Ves preznojen sem sedel na tla, položil puško preko kolen in lovil sapo. Od napetosti in napora sem bil na koncu svojih moči. Ob misli na smrt, ki uniči lepoto življenja, se mi je pomirila lovška strast, objela me je grenka žalost in ves utrujen sem sklonil glavo v vroče dlani.

V. Podlogar

Oglasil se je rog

Prišel je čas lovov, oglasil se je lovski rog in pesem goničev. Tega ne bom mogel slišati poldrugo leto in ob tem uživati sredi domačih gozdov.

Na zbornih mestih je spet živahno in goniči cvilijo od nestrpnosti. Lovsko obleko mi je zamenjala vojaška suknja in lovsko

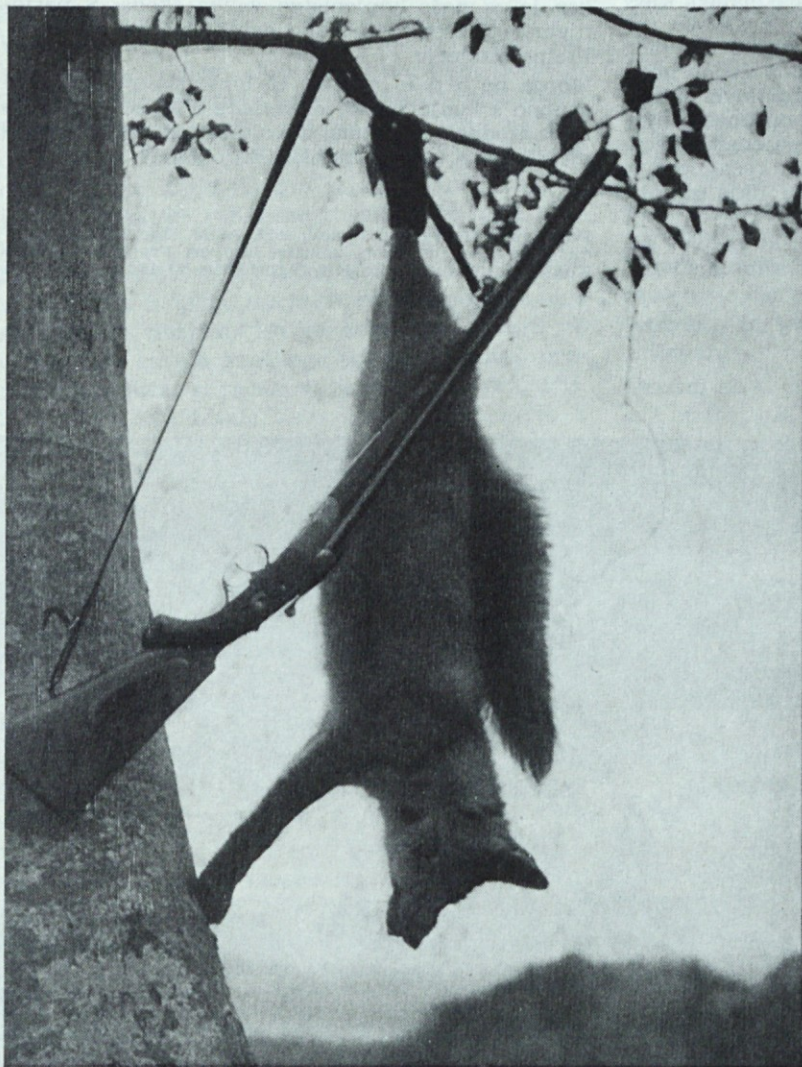

Foto inž. J. Cernač

puško avtomatika, ki ni za zajce in fazane. Tudi gozd je zamenjal svojo živo obleko.

Teško sem se ločil od svojih lovskih tovarišev in dolgčas mi je po njih in domačih gozdih.

Doma sem komaj pričakoval nedeljo in za razvedrilo lov. Leto in pol ne bom mogel preganjati roparic ne čakati zvitorepke.

V sedanjem začasnem domu ne slišim fazana ne srnjaka, ki bi s svojim bo-fov opozarjal, da je v gozdu človek. Le sraka se tu in tam oglasi.

Pa bo minilo. In zopet bom srečen sredi domačih gozdov in znova bom prisluhnil igram narave.

Vsem lovskim tovarišem v Sloveniji želim dober pogled in ravne cevi!

V novembru 1966.

Marjan Gajšek

Hitro se privadijo

Večini lovcev je znano, da je bil avgusta 1966 odprt novi odsek gorenjske ceste med Podbrezjama in Črničevom. Odsek je dolg nekako 3 km in drži skozi predor Ljubno ter čez tri velike mostove, med njimi čez največjega v Sloveniji. Velik del ceste je speljan skozi lovišče LD Kovor, čez ljubensko polje.

Ljubenski kmetje gradnje ceste niso bili veseli, saj je prizadela najrodovitnejši predel tega sicer majhnega polja. Tolažili so se edino z mislijo, da jim bodo avtomobili za naprej odganjali divje prašiče, ki leto za letom pustošijo koruzo po njihovih njivah.

Po otvoritvi nova cesta hrumi noč in dan, tik ob njej proti gozdu pa je na dveh njivah dozorevala koruza. Končno, Matevžkova in Šuštarčeva koruza bosta letos v miru dozoreli! Toda, dober mesec po otvoritvi ceste so jo obiskali dolgi rilci, dve noči zapored. Čez njivo s prosom so vodili njihovi sledovi: dvoje velikih in štiroje manjših. In kot v posmeh avtomobilskim žarometom in brnenju so koruzo bolj zdelali bliže cesti kot gozdu. Parklji močnega merjasca pa so se sledili nič več kot 6 m od ceste.

Seveda se je Šuštarčeva Micka prišla za glavo, ko je na njivi opazila razdejanje, Matevžkov Janko pa je zadevo pojasnil po svoje: »Svetili so jim avtomobili, da so se lahko do sitega nažrli...«

-elf-

Prve skušnje

Na stopnji sem kakor pisec Rudi Pogorevc v 7. številki pod naslovom »Prvi«, le z razliko, da je on prejel lovski krst, mene pa še

V Radulji

Foto L. Pavlin

čaka. Mnogo truda in prizadevnosti sem vložil, preden sem spoznal ves teren našega lovišča, ki je precej poraslo z grmovjem in se razprostira od Čavna do pod Golake, čez Kozjo steno do Korenine, Jakuževe doline in Črnih sten. Vse to mi je razkazoval izkušeni dolgoletni lovec Franc Likar. Na pohodih mi je pripovedoval dogodivščine s posameznih krajev lovišča. Vneto sem ga poslušal, zraven pa opazoval okoliško naravo. Zapomnil sem si vse steze in najpriljubljenejše kraje lovišča. Nisem si dal miru, niti upokojenemu Francu. Sleherni prosti čas, ne glede na vremenske nevspečnosti, sva obiskovala zeleni gozdni raj. Najtrši oreh pa sva strla, ko sva nesla na krmišče srnjadi otavo. Vse moči sva morala vložiti, da sva prišla v najoddaljenejši kraj in meni najljubši predel, Korenino. Snega je bilo nad koleno, vejevje potlačeno do tal, vse steze zabrisane. Teško je bilo prodirati in se držati poti. Toda požrtvovalnost in lovska dobra volja sta naju po šestih urah z bremenom na hrbtu privedli do namenjenega kraja.

Potem je prišel čas lova. Izbiral sem si kraj, kje in kako bi najprej uplenil srnjaka. Misli so se mi vedno ustavljale v Volkovi jami in na gozdni jasi, Primežov kal. Tu sem vedno opazoval tri srnjake in tri srne. Izbral sem si srnjaka in ga imenoval »stari sivi«, saj je bil najbolj star in glavo je imel sivo. Prvi dan sem se že pred peto zjutraj bližal čakališču v Volkovi jami. Vse je bilo mirno, le jutranja megla se je leno sprehajala. Ko pa so začeli prodirati prvi sončni žarki, naenkrat zaslišim skoke in šum listja. Trenutno so se znašle na sredi doline štiri živali in se mirno pasle kakor navadno. Zame so

bili nekam mučni trenutki, ko sem ocenjeval dva srnjaka in dve srni in ko mojega sivega ni bilo zraven. Naenkrat pa se mi oglasi v pozdrav — bav-bav — in v dveh skokih se znajde v varnem gozdičku. Bil sem pač prepočasen, pa sem ostal sam v svežem zraku in dišavi gozdnega cvetja.

Sklenil sem, da se naslednje jutro že ob treh vrnem. Ptičjega petja ni manjkalo in ne lahke meglice, ki je osveževala jutranji zrak. Še mračno je bilo. Na vzhodu je rahlo žarelo, se svitalo. Lep dan bo, sem si mislil in rekel: »Danes, stari sivi, greva!« Ni bilo kaj premišljevat. Na 50 metrov je odskočil in me z vrha Famečkovega roba pozdravil, češ, kaj me nadleguješ ob tem času...

Sklenil sem, da se bova ob paritvi še videla — na klic. Toda moja muzika mu ni bila všeč. To pomeni, da mlad lovec in star srnjak ne prideta skupaj. Upam, da se na zimskem krmišču znova srečava in da bova prihodnje lovske leto zopet na programu: »Pokaži, kaj znaš...« Rudiju Pogorevcu pa iskreno čestitam!

Ivan Polanc

LD Kozja stena, Ajdovščina

Moj sedmi ščetinar

Že od leta 1950 prihajajo in delajo škodo na polju v okolici Trebelnega divji prašiči. Glavni prehod iz Lukovka-Blatnega klanca jim je stari boršt-Javorška dolina (bivši rakovniški gozdovi). Do pomladi 1966 so bili v tem delu lovišča uplenjeni trije ščetinarji. Ker sem se stalno zanimal za prehode in zadrževanje prašičev po teh gozdovih, sem večkrat organiziral pogon, ki pa ni imel želenega uspeha — moj sedmi je vedno odnesel zdravo kožo.

Iz lovske organizacije

Bratstvo dveh družin se nadaljuje

Medsebojna izmenjava lovskih izkušenj, medsebojno spoznavanje in bratstvo med družinama Medvode in Stari trg-Lož, o čemer je lani poročal Lenart Zupan, se je nadaljevalo tudi letos. Prinašamo nekaj fotografij s skupnih lovov.

Na prvi so gostje iz Medvod in lovci LD Stari trg-Lož v živahnem pogovoru nad Škriljami pri Danah, kjer so se zbrali 13. novembra 1966, da skupno zastavijo in poženo Lačnik.

Na drugi sta v ospredju starešini obeh družin. Starešina LD Medvode Tonko Štajer zavzeto govori starešini LD Stari trg-Lož Jožetu Vidmarju o prvih vtisih iz tega jelenjega lovišča.

Pogon predela Lančnik je bil odlično organiziran. Lovci so bili natančno poučeni, kaj smejo streljati in kaj ne, še posebej pa so bili opozorjeni na varnost, da ne bi prišlo do kake nesreče. Strelci, vzorno razpostavljeni na vseh možnih prehodih, so zaprli veliko podolgovato vrečo, po kateri je potekal pogon od vznožja proti vrhu Lačnika. Tudi gonjači so bili odlično vodeni, k uspehu pa je pripomogla še ravno pravšnja količina snega. Lovci so bili obilo poplačani za zmrzovanje na stojiščih. Že v prvem pogonu so padle tri košute, dve teleti, srna in jelen, v drugem pogonu pa sta obležali še ena srna in lisica; od tega so bili štirikrat uspešni gostje iz Medvod. Jelena je uplenil domačin J. Baraga. Domačini vedo povedati, da ni še nikdar padlo tako malo strelov s tolikimi in tako natančnimi zadetki. Vse živali so obležale v ognju.

Medvoški lovci so povratni skupni lov organizirali 20. novembra ob polni udeležbi z obeh strani. Slika kaže žrebanje številka za stojišča. Lov pa je pokvarilo slabo vreme z dežjem in snegom, tako da je padlo le nekaj zajcev in fazanov. Prikrajšani so bili gostje in domačini. Notranjski lovci pa so vseeno odšli domov zadovoljni. Prevzelo jih je zlasti obilje lepih lovskih navad in lovske družabnosti, ki jih v Medvodah zelo skrbno goje.

Besedilo in slike Franci Strle

Jubilanti

Ivan Herzog, član LD Pobrežje-Maribor, 80-letnik. Več desetletij je bil požrtvovalen čuvaj predmetnih lovišč Maribora in je zlasti skrbel za gojitev fazanov. Častljivemu jubilaru želimo, da bi se še dolgo tako veder udeleževal naših pogonov!

Člani LD Pobrežje-Maribor

Tone Štajer, član in soustanovitelj LD Medvode, praznuje svojo 70-letnico. Ob življenjskem jubileju mu iskreno čestitamo in želimo še mnogo let dober pogled in prijetnih srečanj v zeleni bratovščini!

Lovci LD Medvode

Konrad Prekoršek, član LD Vojnik, nekdanji njen blagajnik, gospodar, kinolog in starešina praznuje svojo 60-letnico in 30-letnico udejstvovanja v lovstvu, za kar je bil odlikovan z Znakom za lovske zasluge. Vzornemu lovcu, kmetovalcu-živinorejcu in znanemu rejcu španjelov želimo še mnogo let zadovoljstva v zeleni bratovščini.

Lovci LD Vojnik

Roman Čuček 60-letnik, član LD Hoče, je že 40 let lovec, pa mu želimo, da bi bil še mnogo let tako zdrav in vesel in zeleni bratovščini!

LD Hoče

Franjo Canjko, član in častni član ter prvi starešina LD Kamnica pri Mariboru, praznuje svež in krepak 80-letnico in 60-letnico, od kar je lovec in je ustrelil prvega zajca. Klen mož in narodnjak je ves čas sodeloval v narodnoosvobodilnih akcijah. Ugodnemu jubilaru, kinologu in vzornemu lovcu, ki se še vedno udeležuje jesenskih lovov, želimo še nadalje obilo lovskega užitka in zadovoljstva!

Člani LD Kamnica in drugi lovski tovariši

Valentinu Berložniku, Šulerju iz Sel pri Slovenjem Gradcu, so rojenice pred 70 leti položile v zibelko lovski rog in puško. Tako je Valentin postal dober in pravičen lovec, saj lovi že 47 let. Pred-

vsem je ljubitelj gamsov, ki jim kljub sedmim križem še vedno nosi v skale pod Uršljo goro sol in krmo. Jubilar je član UO LD Slovenj Gradec od ustanovitve in je odlikovan z Znakom za zasluge. Pod njegovo gostoljubno streho so našli zatočišče in hrano znani koroški partizani, po osvoboditvi pa je pri Šulerjevih naš drugi lovski dom. Priljubljenemu in daleč znanemu lovskega tovarišu iskreno čestitamo in mu želimo, da bi ga njegov mladeniški korak še dolgo vodil v priljubljeno mu naravo!

Člani LD Slovenj Gradec

Umrli

Pavle Pavčič, član LD Pugled, je umrl. Dobro leto je, odkar smo mu ob 70-letnici želeli še mnogo spokojnih let, ki jih je s svojim neumornim delom v poklicu in s sodelovanjem na društvenem in socialnem polju ter spričo trpljenja v internaciji in konfinaciji kot aktivist OF zaslužil. Toda strahote, ki jih je doživljal med okupacijo, skrbi za nepreskrbljeno številno družino in mnoga razočaranja po osvoboditvi so mu omajala železno zdravje, da mu je naposled oslabeledo srce. Po svoji vedri naravi, vedno optimist, je trdno upal, da bo okreval in bo znova mogel na lov, da bo v Završju zopet poslušal zvonjenje brakov, da bo v veseli družbi lovskega tovarišev zapel s svojim krepkim basom in razigrano z neusahljivimi šalami izzival sproščen smeh omizja. Vedno je bil

med prvimi pri delu za lovske prireditve, katerim je s svojo požrtvovalnostjo mnogo pripomogel k uspehu. Zlasti prva leta je prednjačil z domiselnostjo v prirejanju lovskih krstov, ki so bili prava ljudska zabava. S svojim zgledom je budil in dvigal lovsko zavest. Toda vroča želja, da bi se po napadu boleznih mogel še udeleževati lovskega življenja, se mu ni izpolnila. In namesto, da bi bil lani šel na Dan mrtvih na grob svoje vzorne žene, je dan kasneje legel poleg nje k večnemu počitku.

Težko pogrešamo iskrenega in vedrega lovskega tovariša. Zaslužil je, da se ga spomnimo pri omizju na zadnjih pogonih in da mu s pesnikom rečemo:

»Trčimo — lovci — še vince se smeja, dolgo Pavléto — spomin naj živi!« Lovski tovariši

Stanko Šijanec, član LD Muta, dolgoletni njen zgledni gospodar in lovec idealist, je komaj 41 let star preminul. Požrtvovalnemu lovcu in dobremu tovarišu trajen spomin!

LD Muta

Alojz Ravtar, član LD Kranjska gora, je v 64. letu starosti nenadno preminul. Zglednega lovca, dolgoletnega starešino, odlikovanega z Znakom za zasluge bomo ohranili v trajnem spominu!

Lovci LD Kranjska gora

Anton Robnik, član LD Solčava, koroški partizan, je v 43. letu starosti tragično preminil. Vzornega lovca in dobrega tovariša ohranimo v trajnem spominu!

Lovci LD Solčava

Karel Hrastnik, član LD Polskava, se je s 77. letom starosti poslovil od nas. Vzornemu lovcu, učitelju lovskega naraščaja in plemenitemu tovarišu bodi trajen in časten spomin ter iskrena zahvala za njegovo požrtvovalno in uspešno delo v zeleni bratovščini!

LD Polskava, T. F.

Lovska kinologija

Kinološke prireditve v letu 1967/68

Opomba: Kjer niso določeni kraj, datum, čas (ura) in zbirališče za prireditev, velja, da jih bo prireditelj javil kasneje, a še pravočasno pristojni pasemski organizaciji, ki določi tudi sodnike. Voditelj tekem, tečajev in seminarjev pa bo določil prireditelj.

Lovska zveza Celje:

7. maja 1967 vzrejna tekma jamarjev — ocenjevanje zunanosti in preizkušnja zasnove v umetnem rovu. Zbirališče ob 8. uri pri lovskem domu Rinka v Žalcu. Sodnike določi KLJT.

28. maja 1967 pregled lovskih psov vseh pasem — razen jamarjev — v Celju, zbirališče ob 8. uri na vrtu Doma OF. Sodnike določi DLP, Klub za goniče in DBJ. Septembra 1967 vzrejna tekma jamarjev v delu na planem v lovišču Žalec. Sodnike določi KLJT. Oktobra 1967 mladinska tekma in tekma starejših šarivcev za ugotovitev lovske zasnove in uporabnostna tekma šarivcev.

Novembra 1967 vzrejna tekma brakov jazbečarjev. Sodnike določi DBJ.

Novembra 1967 tekma goničev. Sodnike določi Klub za goniče.

Lovska zveza Gorica:

26. marca 1967 ocenjevanje zunanosti ptičarjev v Novi Gorici. Sodnike določi DLP.

2. aprila 1967 pomladanska vzrejna tekma ptičarjev. Sodnike določi DLP.

Ocenjevanje zunanosti goničev in brakov jazbečarjev.

Avgusta 1967 tekma jamarjev v umetnem rovu. Točen čas in kraj določita sporazumno Lovska zveza in KLJT, ki določi tudi sodnike.

Lovska zveza Kočevje:

7. maja 1967 pregled in uporabnostna preizkušnja jamarjev v lovišču LD Mala gora. Zbirališče ob 8. uri na Trati za pokopališčem v Kočevju. Sodnika dr. Janko Lavrič, Adolf Ivanc.

20. avgusta 1967 pregled goničev in brakov jazbečarjev v Ribnici za lovske družine ribniškega področja. Sestanek ob 8. uri v gostilni »Pri Cenetu« v Ribnici. Sodnika Adolf Ivanc, Jože Gril. 27. avgusta 1967 pregled goničev

in brakov jazbečarjev v Kočevju za lovske družine kočevskega področja. Sestanek ob 8. uri v gostilni »Pri lovcu« v Kočevju. Sodnika Adolf Ivanc, Jože Kalan. 17. septembra 1967 uporabnostna preizkušnja brakov jazbečarjev v lovišču LD Velike Poljane. Sestanek ob 8. uri v Zlebiču v gostilni »Klun«. Sodnika dr. Janko Lavrič, Adolf Ivanc.

21. januarja 1968 ob 8.30 redni letni zbor kinoloških referentov Lovske zveze Kočevje v njenih prostorih.

Lovska zveza Koper:

26. marca 1967 pomladanska vzrejna tekma ptičarjev. Sodnike določi DLP.

21. maja 1967 pregled psov vseh pasem, razen jamarjev. Sodnike določi DLP.

4. junija 1967 tekma jamarjev v umetnem rovu. Sodnika Albin Korošec, Jože Kristen.

24. septembra 1967 poljska tekma ptičarjev. Sodnika določi DLP.

Lovska zveza Kranj:

V mesecu februarju 1967 bodo predavanja o vzreji, vzgoji in šolanju ptičarjev, goničev in brakov jazbečarjev. Predavatelje določi LZ Kranj.

30. aprila 1967 pomladanska vzrejna in pomladanska tekma ptičarjev v lovišču LD Šenčur oziroma Soško polje. Sodnike določi DLP.

11. junija 1967 pregled vseh vrst lovskih psov in tekma jamarjev v umetnem rovu na Planini pri Kranju. Sodnika za tekmo jamarjev ing. Marjan Cvenkel in Jurij Verovšek. Za druge pasme določijo sodnike pristojne pasemske organizacije.

22. oktobra 1967 mladinska tekma in tekma starejših španjelov za ugotovitev lovske zasnove v lovišču Šenčur oziroma Sorško polje. Sodnike določi DLP.

29. oktobra 1967 tekma lovskih psov po krvnem sledu v lovišču LD Sorško polje. Sodnike določijo pristojne pasemske organizacije.

12. novembra 1967 preizkušnja naravne lovske zasnove za vse vrste goničev in brakov jazbečarjev v lovišču LD Stol ali LD Jošt. Sodnike določita Klub za goniče in DBJ.

Lovska zveza Krško:

23. aprila 1967 pregled in pomladanska vzrejna tekma ptičarjev. Zbirališče ob 8. uri na stadionu Matije Gubca v Krškem. Sodnike določi DLP.

28. maja 1967 pregled goničev in brakov jazbečarjev od 8. ure dalje pri gostišču »Murko« v Krškem. Sodnike določi Klub za goniče in DBJ.

22. oktobra 1967 jesenska vzrejna in poljska tekma ptičarjev. Zbirališče ob 8. uri na stadionu Matije Gubca v Krškem. Sodnike določi DLP.

Lovska zveza Ljubljana:

8. in 9. aprila pomladanska vzrejna in pomladanska tekma ptičarjev v spomin pokojnega Pavla Fabianija. Zbirališče 8. aprila ob 14. uri na vrtu gostilne »Ruski car« na Ježici, 9. aprila ob 7. uri zjutraj prav tam.

14. maja 1967 pregled lovskih psov vseh pasem, razen jamarjev, na Ljubljanskem gradu. Pričetek ob 8. uri. Sodnike določijo pristojne pasemske organizacije, tj. DLP, Klub za goniče in DBJ.

21. maja 1967 pregled lovskih psov v Litiji. Pričetek ob 8. uri. Zbirališče pred kolodvorom. Lovska zveza bo pravočasno obvestila pristojne pasemske organizacije, katere pasme bodo zastopane, zaradi določitve sodnikov.

18. junija 1967 tekma jamarjev v umetnem rovu v Ljubljani. Zbirališče ob 8. uri na vrtu gostilne »Pod lipco« v Stožicah pri Ljubljani. Sodnika Bruno Hugon Stare, Albin Korošec.

3. septembra 1967 preizkušnja naravne lovske zasnove goničev in brakov jazbečarjev v okolici Grosupljega. Sodnike določi Klub za goniče in DBJ.

17. septembra 1967 preizkušnja naravne lovske zasnove goničev in brakov jazbečarjev v okolici Logatca. Zbirališče ob 8. uri na vrtu hotela »Krupan«. Sodnike določi Klub za goniče in DBJ.

7. in 8. oktobra 1967 jesenska vzrejna in poljska tekma ptičarjev v Ljubljani. Zbirališče 7. okt. ob 14. uri in 8. okt. ob 7.30 uri, obakrat na vrtu gostilne »Ruski car« na Ježici. Sodnike določi DLP.

15. oktobra 1967 mladinska tekma in tekma starejših španjelov v Ljubljani. Zbirališče ob 7.30 uri na vrtu gostilne »Tavčarjev dvor« na Ježici. Sodnike določi DLP.

Lovska zveza Maribor:

9. aprila 1967 tekma jamarjev v umetnem rovu. Zbirališče ob 8. uri v gostilni »Lešnik« v Brezju pri Mariboru. Sodnika Mirko Konrad, Franc Friškovec.

16. apr. 1967 pomladanska vzrejna in pomladanska tekma ptičarjev v lovišču Starše. Zbirališče ob 8. uri v lovskem domu v Staršah. Sodnike določi DLP.

14. maja 1967 od 8. ure dalje pregled lovskih psov vseh pasem, razen jamarjev, na sejmišču v Mariboru. Sodnike določijo pristojne pasemske organizacije.

21. maja 1967 pregled goničev in brakov jazbečarjev v Dravogradu. Zbirališče ob 8. uri pri kinodvorani v Dravogradu. Sodnike določi Klub za goniče in DBJ.

8. oktobra 1967 jesenska vzrejna, poljska in razširjena poljska tekma ptičarjev v lovišču LD Rače. Zbirališče ob 8. uri v lovskem domu LD Rače v Račah. Sodnike določi DLP.

15. oktobra 1967 mladinska tekma in tekma starejših španjelov za ugotovitev lovske zasnove. Zbirališče ob 8. uri v gostilni v Zgornjem Dupleku. Sodnike določi DLP.

Za udeležbo na katerikoli zgoraj navedeni kinološki prireditvi se je treba obvezno pismeno prijaviti Lovski zvezi Maribor vsaj 14 dni pred prireditvijo!

Lovska zveza Pomurje:

Februarja in marca 1967 kinološka predavanja po lovskih družinah. Predavatelje določi Lovska zveza Pomurje.

22. in 23. aprila 1967 pregled in pomladanska vzrejna ter pomladanska tekma ptičarjev v okolici Murske Sobotе. Zbirališče pred domom pomurskih lovcev v Murski Soboti, Grajska ulica 11, in sicer 22. 4. ob 13. uri in 23. 4. ob 8. uri. Sodnike določi DLP.

14. maja 1967 pregled in tekma jamarjev v umetnem rovu v bližini Murske Sobotе. Zbirališče ob 8. uri pred domom pomurskih lovcev v Murski Soboti. Sodnika Ivan Caf, Milan Ivezic.

17. septembra 1967 tekma jamarjev na planem v okolici Murske Sobotе. Zbirališče ob 8. uri pred domom pomurskih lovcev. Sodnika Ivan Caf, Milan Ivezic.

21. in 22. oktobra 1967 jesenska vzrejna in poljska tekma ptičarjev v okolici Murske Sobotе. Zbirališče 21. okt. ob 13. uri in 22. okt. ob 8. uri pred domom pomurskih lovcev v Murski Soboti. Sodnike določi DLP.

Lovska zveza Novo mesto:

9. aprila 1967 ob 8. uri predavanje o vzreji, vzgoji, šolanju in vodstvu lovskega psa v prostorih Lovske zveze Novo mesto.

Ocenjevanje in preizkus naravne lovske zasnove vseh pasem lovskih psov, razen jamarjev, bosta: 3. septembra 1967 ob 8. uri v Trebnjem. Zbirališče gostišče »Grmada«.

3. september 1967 ob 8. uri v Črnomlju, točen kraj bo naknadno določen.

10. septembra 1967 ob 8. uri v Metliki pri gostilni »Rajner«.

24. septembra 1967 v Novem mestu na vrtu gostilne »Fanika Košak«, s pričetkom ob 8. uri. Po želji vodnikov tudi tekma goni-

čev isti dan za goniče s področja Lovske zveze Novo mesto. Sodnike določi Klub za goniče.

Lovska zveza Postojna:

25. junija 1967 pregled lovskih psov vseh pasem pri gozdarskem šolskem centru v Postojni, s pričetkom ob 8. uri. Hkrati tekma jamarjev na istem prostoru. Sodnike določijo pristojne pasemske organizacije. Sodnika za jamarje Teodor Drenig, Jože Kristen.

Lovska zveza Ptuj:

9. aprila 1967 pomladanska vzrejna tekma ptičarjev in 29. oktobra 1967 jesenska vzrejna tekma ptičarjev. Sodnike določi DLP.

Lovska zveza Trbovlje:

Sredi marca 1967 predavanje o vzreji, vzgoji, šolanju in vodstvu lovskega psa. Predavatelja določi Lovska zveza Trbovlje.

9. julija 1967 ob 8. uri pregled vseh vrst goničev in brakov jazbečarjev ter pregled in tekma jamarjev. Točen kraj se določi naknadno. Sodnike določi Klub za goniče in DBJ, za jamarje dr. Janko Lavrič, Albin Korošec.

Meseca septembra 1967 preizkušnja naravne zasnove goničev in brakov jazbečarjev. Sodnike določi Klub za goniče in DBJ.

V novembru 1967 tekma goničev in brakov jazbečarjev. Sodnike določi Klub za goniče in DBJ.

Lovska skupnost Notranjske:

V aprilu ali maju 1967 pregled lovskih psov, razen jamarjev. Sodnika določi Klub za goniče in DBJ.

V novembru 1967 preizkušnja naravne zasnove goničev. Sodnike določi Klub za goniče.

Društvo ljubiteljev ptičarjev:

5. novembra 1967 republiška tekma po krvnem sledu za vse pasme lovskih psov. Kraj bo določen pozneje. Prijave dostaviti najpozneje do 31. oktobra Društvu ljubiteljev ptičarjev, v roke tajniku Pavlu Cvenklu, Ljubljana, Puharjeva 3.

Klub ljubiteljev jazbečarjev in terierjev:

24. septembra 1967 mednarodna tekma jamarjev (C. A. C. I. T.).

Klub za goniče:

Konec oktobra ali v začetku novembra 1967 tekma goničev za prehodni lovski rog, po pravilniku za ocenjevanje dela goničev.

Kinološka zveza Slovenije

REPUBLIŠKA PREIZKUŠNJA PO KRVNEM SLEDU

Tudi lani, 6. novembra 1966, je agilno Društvo ljubiteljev ptičarjev (DLP) pod vodstvom še bolj agilnih članov upravnega odbora — predsednika Vladimira Pleničarja in tajnika Pavla Cvenkla, ki jih je močno podpiral Franjo Štibilj, kinološki poročevalec LZ Koper — priredilo preizkušnjo lovskih psov po krvnem sledu. Preizkušnja je bila izvedena po pravilniku, ki velja od 1. XI. 1962 in ki ga je sprejel pristojni organ Kinološke zveze Slovenije na priporočilo zbora kinoloških sodnikov v Travni gori, v dneh od 25. do 27. maja 1962. Ugotovil sem, da ta pravilnik še ni bil objavljen, zato ga objavljamo v tej številki.

Po tem pravilniku je bila izvedena že ustrezna prireditev 29. oktobra 1961, ko je bil prvi hano-vernaski sledar DON, ki ga je vodil Jernej Škulj, lovski čuvaj LD Rakitna. To prireditev je DLP izvedlo v cerkniškem lovišču. Naslednje leto 1962 je zmagal kratkodlaki istrijanec Razor Travnogorski, ki je vpisan kot šolani pes v Jugoslovansko knjigo šolanih (JŠG) goničev pod zap. št. 272; vodnik psa je bil Jože Vesel iz LD Sodražica, ki je vodil tudi kratkodlakega istrijanca Agiča, JRG ki 184 JŠG 30, prvaka Slovenije v delu 1950, na prvi ustrezni preizkušnji v lovišču Vič. V letih 1963 in 1964 je bil dvakrat zapored prvi brak jazbečar Kadet z vodnikom Jožetom Grajšem iz Livolda pri Kočevju, lovskim nadzornikom gojitvenega lovišča Rog. Leta 1965 je zmagal nemški kratkodlaki ptičar Bil z vodnikom Franjem Štibiljem iz Kopra. Čigavo ime bo pa za leto 1966 vpisano na prehodni pokal DLP? Slednje je namreč nalašč za preizkušnjo v delu po krvnem sledu nabavilo srebrni pokal, v katerega se vgravira ime vsakoletnega prvaka in njegovega vodnika.

1. Letošnja zmagovalka je braka jazbečarka *Ajda Ortneska*, JR Bj. 1739, ki jo je vodil doslej neznan vodnik Franc Grebenc, član LD Velike Poljane iz LZ Kočevje.

Pri žrebu je potegnil zadnjo številko od osmih tekmovalcev. S svojo mirnostjo je vplival na psičko, da je na šestmetrskem jermenu izdelala sled z nosom pri tleh do srne. Pri srni se je vedla kakor šolan pes. Za delo je prejela red odlično in I. a oceno ter vpis svojega in vodnikovega imena na prehodni pokal. Vodnik je prejel v trajno last pokal za zmagovalca LZ Koper ter denarno nagrado Lovske zveze Slovenije v znesku 300 N din.

Pred preizkušnjo po krvnem sledu, Cerknica 1966

Foto VI. Pleničar

2. Vodnik Franc Prijatelj, tudi iz LD Velike poljane, z brakom jazbečarjem Brdom, JR Bj 1480. Pes je vodnika pripeljal do odložene srne po 20 ur staremu sledu, v dolžini 1000 metrov brez napake in brez pomoči vodnika, s srednje nizkim nosom. Pes je prejel I. b oceno, vodnik pa za nagrado pokal Kinološke zveze Slovenije in denarno nagrado Lovske zveze Slovenije v znesku 300 N din. Tudi Franc Prijatelj nam je bil doslej neznan vodnik sledarjev.

3. Od lani znan vodnik Vinko Seljak iz Idrije je vodil lovsko terrierko Ajko JR It 2407; psička je dobro izdelovala sled, ki pa ga je po vodnikovi krivdi na koncu pred položeno srno zapustila. Ocenjena II. a, vodnik je prejel nagrado Lovske zveze Slovenije v znesku 200 N din in usnjeno lovsko torbico, darilo LZ Celje.

4. Prva na letošnji preizkušnji je tekmovala braka jazbečarka Beta, JR Bj 1048; tudi njo, kakor psa Brdoja, je vodil Franc Prijatelj.

Sodnik dr. Janko Lavrič čestita vodniku Fr. Prijatelju

Foto VI. Pleničar

iz Velikih Poljan. Psica je sled na njivah izdelala, ko pa je prišla na košenico, jo je zmotil svež zapeljevalni sled in je morala ponoviti sledenje, ki ga je izdelala brez napake. Ocena II. b; vodnik je dobil denarno nagrado LZ Slovenije v znesku 200 N din in aktovko, darilo DLP.

5. III. oceno je zaslužila kratkodlaka istrijanka Diana JRG ki 4375, ki jo je vodil Viktor Gregorič iz Vrtin 10, LD Dekani. Psica ima premalo šole, vendar je po dveh napakah prišla do odložene divjadi. Vodnik je prejel iz prispevka lovskih zvez nagrado 100 N din in pas z naboji, darilo podjetja »Lovec« iz Ljubljane.

Očividno utrujeni in nerazpoloženi za delo po krvnem sledu so bili:

kratkodlaka istrijanka Prima Osilniška RMG ki 2648, vodnik Jože Gril iz Ribnice, lovska terierka Lepša Travnogorska JR Lt 2111, vodnik Janez poglačnik iz Brega pri Ribnici in

kratkodlaki istrijanec Lord RMG ki 1787, vodnik Roman Kavalič iz Pridvora pri Koprju.

Tem vodnikom je DLP prispevalo k potnim stroškom po 50 N din. Tekmovalo je 8 psov in od vodnikov so bili razen enega novinci. Med vodniki so bili štirje s Kočevskega, dva s Koprškega in eden iz goriške lovske zveze. Prireditve po krvnem sledu kočevske lovske zveze so rodile torej uspeh, saj so psi te zveze v šestih letih zmagali štirikrat. Prav bi bilo, da bi druge področne zveze s takimi prireditvami posnemale kočevsko. Ponavljam tudi predlog iz poročila o lanski preizkušnji (glej marčevo, 12. številko Lovca 1966), da naj bi bila taka prireditve izvedena v res republiškem merilu. Na tej bi konkurirali vsi psi, ki so bili na preizkušnjah po področnih lovskih zvezah odlično ali prav dobro ocenjeni.

Za bodoče svetujem, naj vodniki pripeljejo svoje pse na preizkušnje po krvnem sledu dan prej, da se ponoči spočijejo, zlasti ker nekateri psi slabo prenašajo vožnjo z modernimi prometnimi sredstvi.

Dr. Janko Lavrič

PRAVILNIK za preizkušanje lovskih psov po krvnem sledu

1.

Preizkušnje v delu po krvnem sledu se lahko udeleži vsak pes čiste pasme, če se vodnik pred pričetkom prireditve izkaže ocenjevalni komisiji s potrdilom, da je pes vpisan v Jugoslovansko rodovno knjigo ali Register mladih psov.

2.

Preizkušnjo lahko priredi vsaka kinološka ali lovska organizacija v Sloveniji; prireditelj je treba prijaviti Kinološki zvezi Slovenije vsaj en mesec prej.

Stroške nosi praviloma prireditelj.

Prireditelj naj se izvede v jeseni, priporoča se mesec oktober ali prva polovica novembra.

3.

Delo psov ocenjuje komisija treh članov, ki jih imenuje prireditelj v sporazumu s Kinološko zvezo Slovenije. V komisiji sta dva kinološka sodnika, tretji član pa je lahko sodnik ali lovec, ki je izkušen v delu psov po krvnem sledu; komisiji načeljuje sodnik.

Ista komisija sme oceniti na dan največ 10 psov.

4.

Ker ni mogoče preizkušati psov po naravnem krvnem sledu, se preizkušnja izvede na umetnem sledu, ki naj bo čimbolj podoben naravnemu. Umetni krvni sledovi se položijo pod nadzorstvom vsaj enega sodnika in ocenjevalne komisije. Vsak sled mora biti najmanj 1000 metrov dolg in imeti mora 3 približno pravokotne kljčke in to po 200, 400 in 800 metrih od naznačenega nastrela; razen kljuk naj bosta na sledu dve krvavi ležišči, ki sta označeni s krvjo in s poteptanimi tlemi. Sledovi morajo biti položeni z vetrorom in vsaj 300 metrov oddaljeni drug od drugega; biti morajo vsaj 20 ur stari in morajo ležati čez noč. Za polaganje sledu z označenjem ležišč se sme uporabiti največ četrt litra krvi, ki mora biti od parkljaste divjadi (srnjadi ali jelenjadi). Kri sme biti konservirana samo s kuhinjsko soljo in je vsako drugo kemično sredstvo izključeno; nekonservirana kri sme biti shranjena v ledenici in ne v hladilniku. Polagalec sledov mora imeti gumasto obutev. Sledovi se polagajo z umetno gobo, ki ima površino 6 cm² in ki je pritrjena na palico (pikljanje); sled se lahko polaga tudi s steklenico ali s posodo, ki omogoča prepuščanje krvi po kapljicah.

Na koncu sledu naj bo položen kos srnjadi ali jelenjadi; če je žival izčiščena, mora biti zašita.

5.

Delo psa se ocenjuje z redi:

- 4 — odlično,
- 3 — prav dobro,
- 2 — dobro,
- 0 — nezadostno.

6.

Na preizkušnji izdeluje pes sled na slednem jermenu, ki mora biti najmanj 6 metrov dolg. Ocenjevalec pokaže vodniku z vejicami označen nastrel. Pes mora vodnika samostojno pripeljati od zaznamovanega nastrela do položene divjadi.

V primeru, da pes zaide ali da prime zapeljevalni sled katerekoli vrste zdrave divjadi, ki položeni umetni sled križa, sme sodnik na to opozoriti vodnika, če ni že sam opazil tega iz obnašanja psa. Ocenjevalec naj opozori vodnika šele tedaj, ko pes zaide s sledu ali ko je pes izdelal 80 do 100 metrov zapeljevalnega sledu in ni več upanja, da bi se sam ali z vodnikovo pomočjo popravil. Vsako opozorilo ima za posledico, da se pes oceni za red slabše.

Praviloma dela pes po krvnem sledu oprčen; če je kak pes izučen, da izdeluje sled brez jermena, se mu na preizkušnji lahko dovoli, da dela prost, vendar mora vodnik to sporočiti ocenjevalni komisiji še pred pričetkom dela. V tem primeru mora biti pes v stalnem stiku z vodnikom tako, da pes vidi vodnika in vodnik psa. Če prime pes, ki izdeluje krvni sled prost, sled zdrave divjadi in ne ostane v rokah vodnika, se od preizkušnje izključi. Psa, ki je oblašalec ali pokazalec, mora vodnik prijaviti pred pričetkom dela. Vodnik pokazalca mora komisiji tedaj tudi povedati, na kakšen način bo pes pokazal, da je žival našel. Tudi oblašalec ali pokazalec mora najprej izdelati sled; nato se položeni kos divjadi povleče vsaj 100 metrov, na kar se pes sprči (spusti prost), da pride do divjadi, vodnik pa mora ostati na mestu.

Oblajalec mora pri najdeni divjadi brez vodnikovega vpliva vsaj 10 minut vztrajno lajati. Pokazalec, ki se vrne od najdene divjadi, mora peljati vodnika do divjadi in to prost ali navezan.

7.

Delo psa po sledu spremljata dva sodnika, tretji je skrit na koncu sledu pri položeni divjadi, da ga pes ne vidi niti ne zavoja.

Ko pes pripelje vodnika do divjadi, potegne sodnik, ki je na koncu sledu, položeno divjad nekaj metrov naprej in se skrije. Nato vodnik spusti psa samega do živali; vodnik ostane na mestu, skriti sodnik pa presoja, kako se pes vede pri mrtvi divjadi. Če pes divjad trga, se diskvalificira.

8.

Po končanem delu si sodniki po prostem preudarku ustvarijo oce-

no, pri čemer upoštevajo delo psa, opozorila sodnika vodniku med delom, pomoč, ki jo je vodnik nudil psu, vedenje pri mrtvi divjadi, oblajanje ali pokazanje itd. Ocenjevalna komisija določi očno soglasno ali z večino glasov; sejo ocenjevalne komisije vodi najstarejši sodnik, ki po končani seji razglasi rezultate.

O seji se sestavi zapisnik, v katerem so ti-le podatki: kraj in čas preizkušnje, prireditelj, člani ocenjevalne komisije, psi, ki so bili na preizkušnji z navedbo evidenčnih števil v JR oziroma RM, nadalje ocena, vodniki in morebitne nagrade.

Najstarejši sodnik pošlje zapisnik, ki ga podpišejo vsi člani komisije, v 14 dneh Kinološki zvezi Slovenije, ki preskrbi, da se doseženi rezultati vpišejo v evidenčne knjige psos in v rodovnik.

9.

Ta pravilnik je obvezen za vse prireditve v Sloveniji, na katerih se preizkušajo lovski psi po umetnem sledu kot samostojnem predmetu, ne uporablja pa se pri splošnem ocenjevanju dela lovskih psos, kjer veljajo predpisi za ocenjevanje dela posameznih pasemskih skupin.

10.

Ta pravilnik velja od 1. novembra 1962.

Jesenska preizkušnja vseh vrst ptičarjev Lovske zveze Pomurje

se je vršila 22. in 23. okt. 1966 v loviščih pri Murski Soboti, ki imajo dovolj divjadi. Vreme je bilo izredno naklonjeno; dan pred tekmo je rahlo deževalo, na dan tekme pa je bilo vreme oblačno, hladno in pihal je rahel severni veter. Prijavilo se je 10 vodnikov s svojimi psi. Preizkušenih je bilo 6 psos v jesenski vzrejni skupini, 4 pa v poljski skupini. Doseženi uspehi:

Jesenska vzrejna preizkušnja:

1. Bistra Murskosoboška JRP 4235, prav dobre telesne ocene, lastnik in vodnik Štefan Veren, Murska Sobota, je pokazala zrelost za vse discipline jesenske vzrejne skupine. V predmetih zasnove in v priučenih predmetih je pokazala perfektno znanje; — 208 točk, I a.

2. Arno Lendavski JRPos 1466, prav dobre telesne ocene, lastnik in vodnik Janko Drvarič, Murska Sobota. Ta simpatični ostrodlakar je za svojo starost v predmetih zasnove pokazal zrelost, v priučenih predmetih potrebuje še nekaj doslednega vodstva; — 198 točk, I b.

3. Arap JRP 4224, prav dobre telesne ocene, lastnik in vodnik Štefan Lanjšček, Rogaševci. Ta prikupni kratkodlakar je pokazal zrelost v predmetih zasnove. Njegova povezanost z vodnikom pa bi morala biti boljša; utrditi ga bo treba v ubogljivosti; — 169 točk, II.

4. Bič JRP 4226 kd, dobre telesne ocene, lastnik in vodnik Franc Lanščak, Murska Sobota. Ta na terenu zelo hitri ptičar je dosegel 145 točk, III.

5. Bistra Hraščiška JRP 4237 kd, dobre telesne ocene, lastnik in vodnik Ferdo Kouše, Ižakovci. Ta kratkodlaka ptičarka ni bila pripravljena za jesensko preizkušnjo; — 130 točk, pohvalno priznanje.

6. Areks JRPki 2271, prav dobre telesne ocene, lastnik in vodnik Štefan Boltižar, Murska Sobota. Tega po telesni oceni lepega ptičarja bo treba utrditi v priučenih predmetih, posebno v poslušnosti 109 točk.

Poljska preizkušnja:

1. Aga JRPkd 3614, prav dobre telesne ocene, lastnik in vodnik Vladimir Pfeifer, Murska Sobota. Aga je pokazala v predmetih zasnove zrelo znanje, le v priučenih predmetih je bila malce površna; — 206 točk, I.

2. Rika Veščiška JRPkd 4230, prav dobre telesne ocene, lastnik in vodnik Aleksander Šiftar, Murska Sobota. V predmetih zasnove je psica pozitivna, le iskanje ni bilo primerno; — 143 točk, III.

3. Breda RMPos 108, prav dobre telesne ocene, lastnik in vodnik Štefan Koša, Petišovci. Ta prikupna ostrodlakarica je v predmetih zasnove pokazala zavidljivo višino, v priučenih predmetih pa je odpovedala. Lastnik naj jo ponovno privede; — pohvalno priznanje.

4. Asta Dokležovska JRPkd 3758, prav dobre telesne ocene, lastnik in vodnik Leopold Vindiš, Dokležovje. Ta prav dobro ocenjena ptičarka je v predmetih zasnove primerno zrela. Lastnik naj jo ponovno privede na preizkušnjo in telesno oceno; — 122 točk.

Ivan Caf

PRIJAVLJENE PARITVE

Kdl. jazbečarji:

Heda Podčetrtovska JRJki 275, bila na tekmi — Doki JRJki 242, bil na tekmi, leglo bo 24. 2. 1967, vzreditelj Matija Vihernik, Gotovlje, p. Zalec.

Resasti jazbečarji:

Ciga JRJri 305 — Dagobert v. d. Comburg JRJri 288, leglo bo

22. 2. 1967, vzreditelj Ivan Verdin, Lovski dom Rače, p. Orehova vas.

Koker španjeli:

Dana Obdravska JRŠK 406 — Princ Obdravski JRŠK 438, leglo je bilo 7. 1. 1967, vzreditelj Fedor Senkovič, Maribor, Cesta 14. divizije.

Kdl. nemški ptičarji:

Alma iz Dominega vrta JRPki 3528 — Kasan Glinški JRPki 1738, bil na tekmi, leglo bo 15. 2. 1966, vzreditelj Branislav Oražem, Ljubljana, Prešernova 12. Čila JRPki 3250, bila na tekmi — As Trgoviški JRPki 3710, bil na tekmi, leglo je bilo 20. 1. 1967, vzreditelj Lovska družina Pernica.

Poentri:

Astra JRP Po 1402 — Tak JRP Po 1311, bil na tekmi, leglo je bilo 27. 1. 1967, vzreditelj Leopold Riedel, Leskovec 24, pri Krškem.

Lovski terierji:

Brina JRLT 2569 — Taro JRLT 2098, leglo je bilo 12. 1. 1967, vzreditelj Jože Hren, Ljubljana, Poljanska 1. Cenka JRLT 2683 — Žaro JRLT 2612, leglo je bilo 28. 11. 1966, vzreditelj Stanko Šijanec, Muta 144, ob Dravi.

Kratkodlaki istrski goniči:

Ruža JRGki 3036, bila na tekmi — Brko JRGki 3831, leglo je bilo 25. 1. 1967, vzreditelj Ivan Ušan, Lukovica 124, Soštanj.

ODLIKOVANJA

Po sklepu občnega zbora Kinološke zveze Slovenije, 17. decembra 1966, so bili odlikovani za zasluge na kinološkem polju — **s srebrnim znakom:** France Cvenkel, Saša Kovač, Franc Lipovšek in Franc Vengust;

z zlatim znakom: Rudolf Bernik in Viktor Koritnik.

Novi kinološki sodniki

za ocenjevanje zunanosti in dela vseh vrst goničev: Albin Korošec, Kozina 2/b;

za ocenjevanje zunanosti in dela brakov jazbečarjev: Tine Hafner, Srednje Bitnje 45, pošta Žabnica; za ocenjevanje zunanosti vseh vrst jamarjev: Franc Friškovec, Maribor, Valvazorjeva 10.

Psarna »Celje«

last Slavka Kovača v Celju, je razširila svoje delovanje na vse pasme lovskih psos.

Kinološka zveza Slovenije

Pa jim jo je zagodel!

Pri »kanonirjih«, kjer je služil vojsko, si je Joža pridobil mnogo znanja o orožju, kar je s pridom uporabljal tudi pri ravnanju z lovsko puško. Tako se je zgodilo, da je napredoval do stalnega lovskega gosta, ki pa ni bil priljubljen samo zaradi svojih strelskih sposobnosti, ampak tudi zaradi cele vrste drugih prijetnih lastnosti. Po poklicu je bil soboslikar in pleskar, toda če si bil v zadregi, ti je mimogrede popravil puško, žepno uro ali budilko, izdelal odličan lovski rog ali piščalko za jerebe, za dobro voljo zaigral na klarinet, trobento ali klavir, seveda, če je imel instrumente pri roki. Pravi virtuoz pa je bil na harmoniki, zlasti na tisti, ki jo je sam izdelal.

Kot lovec je Joža pritisnil na dolgouhca le tedaj, kadar je bil prepričan, da ga bo tudi pobral. Zadovoljstvo in višek lovskega užitka pa je doživljal, kadar je v samotni grapi, na lisičji stečini položil na dlako starega lisjaka ali »mlado lisico«. Vedno vesel in šegav, ki se kupice ni branil in tudi drugim je rad natočil, pa je včasih »jagrom« tudi kakšno »zagodel«.

Nekoč mi je pokazal miniaturno, vendar pravo harmoniko in dejal: »Ali jo vidiš? To sem napravil nalašč za to, da bom z njo jagre dražil.« Harmonika je bila resnično tako majhna, da jo je kot igračko lahko vtaknil v nahrbtnik in jo nosil s seboj, ne da bi jo kdorkoli opazil.

Prišla je jesen in z njo brakade. Ko je nekoč lovovodja postavljaj lovske goste na oštevilčena stojišča, je Jožetu vedno naročil: »Ti, ki nisi za drugo rabo, pojdi

»O, predpust, ti čas presneti...«

počakat pred luknjo in pazi, da ti lisica ne pobegne.« Jože je dobro poznal svojega lovskega »šefa«, zato si te zaupne naloge ni dal dvakrat povedati, saj je bila kot naročena za njegov namen. In je utonil v grapo. Tone je pihnil v rog, goniči so zazvonili in pogon se je pričel. Tedaj se je razlegla po globači poskočna koračnica, ki so ji sledile polke in valčki in tudi naše narodne s petjem in razposajenim ukanjem.

Nihče ni vedel, da se za tako veselico skriva Jože s svojo pritlikavo harmoniko. Divjad pa je, po taktu muzike, bežala na vse strani, lovci na stojiščih pa so preklinjali pijanega muzikanta, vasovalca ali ponočnjaka in klicali gromske strele nadenj. Vse to pa ni nič zaleglo, koncert se je nadaljeval po programu.

Ko so se po pogonu lovci zbrali na zbornem mestu pri odmoru, so z združenimi močmi dajali duška svoji jezi. Jože, ki je bil seveda poleg, se je kot nedolžno bitje tudi sam jezil na »muzikanta«, kar pa mu ni vzelo teka do sočne krače in čebule. In četudi mu je iz oči žarela hudomušna porednost, ni v njem nihče slutil koncertnega mojstra.

Nekoč pa ga je nekdo le zasačil pri »koncertu« in tisti dan je moral Jože, kot skesan grešnik, sestiti za kazen pred foto-kamero.

Peter Dobrila

Nevarnost pa taka

»Ni šment, tudi pri nas so se pojavili divji prašiči. Pa še celo krdelo jih je,« je tuhtal France in se že naprej veselil pogona, ko je opazoval široko sled v snegu. Taka smola — lovci so ga določili za gonjača in vsi njegovi izgovori so bili jalovi. Vedel je, da se podaja v veliko nevarnost. Ko je porinil naboj v puško, se mu je vrnilo nekaj poguma, ki ga preveč nikoli ni imel. Negotovo je koračil bližajoči se katastrofi naproti, kajti že iz prvega grma lahko skoči nanj nevarna zverina. Ker črnuhov le ni bilo, je postajal vedno bolj pogumen. Ko pa je pomolil glavo čez skalnat rob — o groza! Prašič je ležal nekaj sežnjev od njega in nevarno zupihal. France bi bil najraje s črnuhom sklenil premirje. Vendar je zbral ves pogum, da je nameril puško in sprožil, pa se že prilepil za skalo, kajti črna mrcina se je pognala naravnost proti njemu. Ko je smrt letela preko njega, se je vlaga za skalo precej zvečala, česar France med umiranjem ni občutil. Šele ko so ga lovci ohrabrujoče klicali k črnuhu, ki je že po nekaj skokih padel, se je France upal odlepiti od skale. »Srečala sva se iz oči v oči,« je ves blede pripovedoval.

»Položaj je moral biti zelo resen,« so hudomušno menili tovariši in pogledovali na rumene lise v snegu...

I. Drobne

